

Let za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.
—
This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARIAT

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!
na številko v oklepaju.
ki se nahaja poleg vsa-
kega naslova, prileplje-
nega spodaj ali
na ovitku, Ako (391)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
teče naročnina. Prosi-
mo, ponovite je takoj.

Stev. (No.) 390.

Chicago, Ill., 2. marca March) 1915.

Leto (Vol.) X.

Obrat v ameriškem kapitalizmu?

"Socialni nepokoj" ni posebno lep, toda zanimiv izraz. V Ameriki ga zelo radi rabijo ljudje, ki mislijo, da so socialni boji našega časa le nekakšen slučajni pojav, ki se mora dati odstraniti tako kakor mrzlica s kininom. Ali kakor je mrzlica le simptom druge, morda globoko zajedne, morda trdovratno skrite bolezni, tako so zunanji socialni nemiri, stavke in izpori in sto drugih takih reči le znaki hude socialne bolezni, ob kateri trpi naša družba. In ta bolezen je ozdravljiva le z radikalno operacijo.

Doslej se ni moglo ameriškim velekapitalistom očitati, da bi bili zapravljeni čas s preobilnim zanimanjem za socialno mrzlico. Kadar jim je šel "nepokoj" kaj bolj za kožo, so se potrudili, da ga zaduše z znanimi metodami. Cena človeške življenja v takem slučaju ni bila visoka. In stroški so se po njihovih računih izplačali.

Toda časi se izpreminjajo. Opazovalci se mora zdeti, da so naši kapitalisti doživeli svoj binkoštni dan; sveti duh spoznanja je prišel mednje. Zdaj se odpravi ves nepokoj in v Zedinjenih državah zavladala mir, slova in zadovoljnost.

Kapitalisti niso hudobni. Delavce ne sovražijo, kaj se da bi jih hoteli zatirati! Toda res je, da se je zgodilo marsikaj, kar ni bilo v redu. Pa ne zaradi kapitalistične zlobe, ne namenoma! Edina mala krivda, ki zadene milijonarje in milijarderje, je ta, da niso dovolj poznali razmer.

Poslej pa bo to vse drugače! Največji podjetniki sami, kralji našega gospodarstva, pravi vladarji Amerike govore in obljubujejo preobrat.

O industrialni komisiji, ki je preiskavala razmere v Coloradu, smo se že nekolikokrat zmenili. Zaslusavanja mladega in starega Rockefellerja, Guggenheima, Perkinsa, Untermyera, Morgana so bila na vsak način zanimiva.

Oglasil se je pa še eden, čigar beseda kaj za-

leže tam, kjer se šteje denar. To je bil glavni ječarskega trusta, nekdanji sodnik Gary.

Ni prvič, da se slišijo njegove besede. Gary se ima nekam za izvedenca v socialnih vprašanjih. Dve leti in pol bo tega, kar je svaril svoj tovariši pred revolucijo. Takrat se ni bilo mihi-ganskega in coloradskega in ohijskega štrajka in ne sedanje brezposelnosti. Njegova tedanja pridiga torej ni nič zalegla, ni prepričala calumet-skega božica, ne ludlowskega masakra in še marsičesa drugega ne.

Zdaj je zopet stopil na govorniški oder. To je bilo na banketu, ki ga je priredila Merchants Association. Toliko so veliki časopisi pisali o drugih kapitalistih, ki so bili podajali svoje izjave pred komisijo, da si je moral Gary sam poiskati drugo priliko, kjer je mogel prižgati svojo luč. In na banketu je prilika ugodna.

Tudi on je govoril o socialnem nepokoju. "Vzrok teh neugodnih pripetljajev" je dejal "moramo deloma iskati med trgovci samimi. Zanimarili smo svoje dolžnosti napram tčkmeecem in napram našim uslužbencem, katerih blagostanje bi morali pospeševati in varovati. Na nikogar osebno ne mislim in na nobeno posebno korporacijo. Vsi smo grešili. Delavno ljudstvo priznava dobro ravnanje in navadno ga rado vrača. Izplača se, če ravnao dostojno in plemenito s svojimi uslužbenci. Za to dobimo boljše delo in odkritosrečno podporo. In to je potrebno za propeh in za pomnožitev kapitala te deželi. Podjetniki in delavci so odvisni eni od drugih: vedno bi morali skupno delovati za vzajemno blaginjo."

Garyjev govor je bil seveda nekoliko daljši, ali ta izvleček zadostuje za spoznanje njegovega duha. Gospodje na banketu so ga pobožno poslušali, kakor da jim razodeva nov evangelij.

Nam pa se zdi, kakor da slišimo staro pesem,

katero so že neštetokrat peli, vedno enako, kveč-jemu v malih variacijah. "Ali vsaj refren je vedno neizpremenjen.

"Bodite prijaznejši delavcem; to se izplača!" V Ameriki smo in gotovo je marsikateri delavec, ako je čital te besede, zadovoljno kimal z glavom, češ tako naj bi bilo v resnici, pa bi bilo vse dobro. Med poslušajočimi kapitalisti pa je najbrže ta ali oni na tihem računali: Koliko profitiram, če dovolim delavcem pet centov, pa zahtevam za pol dolarja dela več na dan?

Kapitaliste obhaja milostno razpoloženje. Gary pa jim pravi, da je to zdravilo zoper socialni nepokoj.

Če bi bilo res, da se more socialno vprašanje rešiti z dobroto, bi ta reč res ne delala prevelikih težav in človek bi tedaj še lahko verjel, da je ves greh kapitalistov izključno v dosedanjem pomanjkanju zanimanja.

Ampak tako gladko in enostavno to vendar ni. Z dobroto sreča se vsi že kaj malega opravi; toda socialno vprašanje se ne rešuje z njo.

Med milostjo in pravico je velikanska razlika. Gary priporoča milost; delavstvo pa potrebuje pravico. Gary hvali dobro ravnanje, ki se bo kapitalistom izplačalo, delavstvo pa zahteva pravično ravnanje, ki se bo njemu izplačalo.

Vsi naši kapitalistični reformatorji hočejo ohraniti kapitalistični sistem. Ostati hočejo lastniki, gospodarji, poveljniki; samo nekoliko mehkejši gospodarji naj bi postali, nego so bili doslej, meni Gary.

Toda ječa je ječa, veriga je veriga. Namesto lesenega odra daš jetniku lahko slame ali pa celo žimnico; kljub temu ostane jetnik in njegovega hrepenenja po svobodi ne uduši najmehkejša postelja, dokler je za ključem in za mrežo.

Gospodarjeva-dobrota traja tako dolgo, dokler se poljubi gospodarju. Kadar ga primejo dru-

ge muhe, pa lahko zaviti bič. In Gary pripoveduje svojim razrednim tovarišem, da se jim bo dobrota izplačala. Kaj pa, če se jim enkrat zadri, da se ne izplača ali pa vsaj, da se ne izplača dovolj? Tedaj bodo dopovedovali delavcem, da morajo zaradi dobrot, ki so jih uživali, zopet malo bolj pritegniti Jermen in z večjo skromnostjo poplačati prejšnje "blagodati".

Gary je gotovo pameten mož in najbrže tudi nekoliko pozna človeško psihologijo. Morda so mu iz njegove sodniške prakse znani slučajji, ko je imel ta ali oni pravico veliko zahtevati; a da bi se izognil dolgi pravdi, se je zadovoljil z malim, če se je dal nasprotni pregovoriti.

Tako ceni tudi ameriške delavce. Socialisti jih uče, da smejo in morajo zahtevati enake pravice. Mi pa jim ponudimo malo dobrote, in za dobro besedo in prijazen pogled nam bodo prodali svojo pravico.

Gary je pameten; ali delavstvo je iz enakega testa kakor gospodje kapitalisti. Če jih je danes še veliko, ki ne poznajo vsega položaja in ne razumejo, kam jih hočejo izvesti sladke besede, je na drugi strani dosti onih, ki so že izpregledali in so zdaj pripravljene tudi svojim tovarišem potegniti mreno z oči.

Čimbolj se kapitalisti pripravljajo, da zaslepe delavstvo, tem potrebneje je, da izvršujejo zavedni delavci svojo nalogo med manje zavednimi, da jih dramijo, poučujejo in vodijo v organizacijo.

Struna, na katero so začeli kapitalisti brenkati, ni nova. V kapitalističnem sistemu se ne pripravlja noben preobrat. Le delavce bi radi odvrnili od edine poti, ki vodi do cilja. Česar niso mogli doseči z bičem, bi zdaj radi dosegli s sladkorjem.

Razredni boj je umazan.

Na svetu bi bilo zelo lepo, če ne bi bilo bojev. Zakaj ne morejo ljudje živeti lepo v miru in slogi in splošni ljubezni?

Kdo še ni imel opraviti z dobrimi ljudmi, ki ob vsaki priliki radi prodajajo tako modrost?

Po odgovor pravzaprav ne bi bilo treba daleč hoditi. Če vidimo, da se ljudje absolutno prepirajo in bojujejo, je s tem že skoraj rečeno, da ne morejo živeti kakor golobje in golobice.

Med tistimi, ki tako vzdihujejo, je največ dobrih kristjanov. Oni bi morali vprašati, zakaj je Bog tako naredil. Kajti vse je naredil on, vse je od njega, torej tudi boj. Godrnjanje pa je tedaj pregrešno.

Boj je bil in bo. Tisti hip, ko ga ne bi bilo, bi minilo vse življenje. Absoluten mir je absolutna smrt. Vsako gibanje je boj. Da se suče naša zemlja okrog solne, je posledica boja med silo, ki goni naš planet od velikega centralnega telesa proč in med silo, ki privlači zemljo k solne. Če hočem hoditi, mora moja noga premagovati privlačno silo zemlje.

Ves neskončni razvoj je bil in je boj novega z obstoječim. In kdor misli, da hoče socializem nekakšen svet brez vsakega boja, ima o socializmu zelo slabe pojme.

Ali razredni boj! Saj je vendar že drugih sitnosti dovolj. Čemu je še tega treba? Nekaj grdega, umazanega je v tem boju, kar kvari človeku tek in okus.

Res je! Razredni boj je umazan. Sicer ne velja to le zanj. Kar se sedaj godi v Belgiji, na sever. Francoskem, ob srbski meji, na Poljskem, v karpatskem gorovju, na Kavkazu, v Arabiji, na Severnem morju, v kanalu La Manche, tudi ne diši po vijolicah in ne priča človeške elegancije. Mislimo, da ni posebno okusno, če se vojaki po štiri pet dni ne morejo umiti, po mesece dni ne preobličiti srajce, če morajo neprenehoma gaziti do kolen po blatu, če vseokrog smrdi po smodniku, po eplini in podobnih dišavah; in mislimo, da v potokih prelihta kri, celi koži odrezanih rok in nog tudi ne dajejo tem bojem posebne estetične značaja.

Kljub temu — tudi razredni boj je grd. Ali kaj za vse na svetu naj se dokaže s tem? Da bi bilo lepše, če ne bi bilo razrednega boja?

S tem se popolnoma strinjamo. Kdor tako misli, mu ni treba začeti pripraviti s nami. Kajti tudi nam se razredni boj stedi, in mi se niti ne

zadovoljimo z godrnjanjem in zabavljanjem, ampak odpraviti hočemo razredni boj.

Zato se namreč udeležujemo razrednega boja z zavestjo in s preudarkom.

Že vidimo oči, ki nas debelo gledajo, ker mislijo glave, katerim pripadajo, da smo zinili mastno neumnost.

Ali stvar je čisto pametna in resna. In nič ni zapletena. Le nekoliko resnice je treba poznati.

Razrednega boja si ni izmislil ne Marx ne Lassalle, ne Guesde; tudi socialisti sploh ga niso ne iznašli ne napovedali. Razredni boj je v človeški družbi, odkar so v njej razredi. Socializem je le razkril to dejstvo, ki se je prej skrivalo pod vsakovrstnimi krinkami in je še zdaj marsikomu skrito.

Razredi imajo različne interese. V teh razlikah so nasprotja. Še nikdar pa niso bila nasprotja tako velika, kakor v dobi kapitalizma.

Ko ni nihče na svetu imel srajce, ker človeštvo še ni bilo tako daleč, ni nihče čutil pomanjkanja fraka. V času, ko so ogromna skladišča prenapolnjena, je lakota in nagota veliko bolj razburljiva in neznosnejša, kakor če bi se vsem skupaj enako slabo godilo. Zlasti pa mora nasprotje med užiti in pomanjkanjem razdražiti ljudi, ki vedo, da so oni izdelali vse, s čimer si drugi zaljšajo in slajšajo življenje, in sicer drugi, ki niso morda genili z mezinem, da bi bilo nastalo vse tisto, kar jim izpreminja zemljo v raj.

Razredi so nastali po naravnem razvoju. Začelo se je tedaj, ko je dobil človek toliko sredstev, da je postala delitev dela potrebna. Tudi to se je, kakor vse na zemlji, zelo počasi razvijalo. Privatna lastnina je napravila razlike že dokaj očitne. Ščasoma pa so se boljbolj ostrile. In v naši dobi so nasprotja tako velika, kakor še nikdar ne.

Dobro, brezskrbno življenje kapitalističnega razreda ter pomanjkanje in večna brega delavskega je posledica vzrokov, ki imajo svoje korenine v razredih. Socializem ne pripisuje bede proletariata kapitalistični hudobnosti. Interesi kapitalizma so taki, da mora izkoriščati. Brez izkoriščanja si ni mogoče misliti kapitalizma.

Kapital, po slovensko glavnica, je svota, ki nosi obresti. Če zakopljem tisoč dolarjev v zemljo, sem sicer zakopal denar, ampak ne kapitala; kajti zagrebeni bankovci ne morejo nositi obresti.

ja, ima upanje, da ga bo po vojni prodal za dva milijona.

Na to upozorjamo sodruge, ki ne vedo, v kakšno špekulacijo bi najbolje obrnili svoje milijone.

V času, ko se je ustanovilo krščanstvo, je bilo slabo na svetu. Ali danes, ko je ta vera stara čez 1900 let, ni nič boljše. Kar se je izpremenilo v človeškem življenju, so izpremenili izumi in odkritja, tehnika in znanost. Vera ni izpremenila ničesar. Socialna nasprotja so večja kakor ob rojstvu krščanstva; greha ni nič manj; suženjstvo je do-

le tan, kjer so obresti, pa moremo govoriti a kapitalu.

Da more denar nositi obresti, mora biti oživljen. Oživi ga delo. Ali če bo plačal kapitalist delavcu toliko, kolikor je njegovo delo v resnici vredno, ne bo njemu samemu nič ostalo od tega dela in ničesar ne bo mogel priložiti svojemu kapitalu. Torej mora plačati delavcu manje, nego je vredno njegovo delo. Prebitek, ki mu ostane, je njegov dobiček. To so obresti, ki povečajo kapital in mu omogočijo nadaljevanje in povečanje podjetja.

Če prisilim drugega človeka, da mi mora izročiti del svojega dela, ga izkoriščam. Če tega ne storim, mi kapital ne raste. Torej moram izkoriščati.

Delavec pa je prisiljen, da trpi izkoriščanje. V dobi sedanjega tehničnega razvoja ne more delavec delati po svoji volji in zase. Za moderno delo so potrebni veliki, komplicirani stroji, ogromni plavži, velikanske tovarne, dolge železnice, obsežni rudniki. Delovna sredstva kapitalističnega stoletja veljajo številne tisočake, milijone. Kje naj jih delavec vzame?

Ali delati mora, če hoče živeti. Torej mora iti v odvisnost od kapitalista. In še je vprašanje, če jo ta sprejme. Delavec lahko ponuja svoje delo, ne more si ga izsiliti.

Kapitalistični razred gospoduje, delavski razred je zaslužjen. Ni li že to boj?

Ali tu so neizogibno nasprotni interesi. Kapitalistični razred mora izkoriščati, delavski razred je izkoriščen. Interesi kapitalista zahtevajo, da čim bolj izkorišča; interesi delavstva zahtevajo, da se čim bolj brani izkoriščanja.

Kaj more biti tukaj družega kakor boj?

Naivni ljudje iščejo zbližanje in sloga razredov. Kapitalistični preroki sami radi pridigajo, da so interesi dela in kapitala enaki.

Drugo ni resnično, prvo ni mogoče. Zgodovina, psihologija in gospodarski zakoni nam kažejo, da ni mogoče. Kapitalizem ne more biti blag. Kdor opazuje dejstva, ne more prezreti, da ne pravi velika posest človeka zmernega, ampak še podžiga njegovo požljivost. Nekaj stori v tem oziru navadna pohlepnost. Važnejše je to, da raste z bogastvom neodvisnost in moč. Rockefeller ima več moči kakor ruski car. "Po milosti kapitala" pomeni stvarno več kakor "po milosti božji."

bielo drugo obliko, ali izginilo ni; ljubezen do bližnjega je prazna beseda kakor v Herodejevi dobi. Mučeništva najdemo v naših dneh več kakor v Neronovih. Pošteno prepričanje se preganja bolj kakor v rimskem cesarstvu. In umor se izvršuje v takem strašnem obsegu, kakor še nikdar ne.

Kaj je doseglo krščanstvo? Kaj je zboljšalo? V 1900 letih ni pripravilo človeštva niti za korak naprej.

Ni li to najboljši dokaz, da je njegova metoda zgrešena, da je vera brezmočna in da jo treba nečesa drugega?

Še važnejše pa je to, da mora biti kapital v svojem lastnem interesu brezobziren in neusmiljen. Na to ga sili kapitalistična konkurenca. Kakor ne more mala obrt tekmovali s tovarno, tako se mora manjši kapital bati večjega. Konkurenca sega do najvišjih kapitalističnih vrhuncov. Tudi milijardne korporacije tekmujejo med sabo. Kapital, ki noče podleči, mora vedno misliti na svojo povečanje.

Torej na velik dobiček. Z drugimi besedami: Na intenzivno izkoriščanje.

Kako naj bi bila v teh razmerah mogoča sloga?

S sladkimi besedami ne spravi nihče kapitalizma na drugo pot. Interesi odločujejo.

Ni li v Ameriki toliko bogastva, da bi bili to zimo vsi ljudje do zadnjega lahko dobili delo in zaslužek? In vendar je okrog sedem milijonov brezposelnih!

Kapital nima naloge dajati ljudem dela, da morejo živeti. On jemlje delo delavcem, da ima dobiček od njega. Če mu delo ne obljubi zadostnega profita, ga ustavi.

Nasprotje je od dne večje! In zato je boj.

Dokler je družba razdeljena v razrede, mora biti med njimi boj. Če hočemo, da neha razredni boj, se morajo odpraviti razredi.

To je cilj socializma.

Doseči pa ga hoče z razrednim bojem, ker ni drugače mogoče. Zatirani razred mora premagati zatirajočega; s to zmago se prenehajo razredi in se preneha razredni boj.

Kdo zna na drugačen način uresničiti enakopravnost v človeški družbi?

Bitje s kakšnega tujega sveta, ki ne pozna življenja na naši zemlji, si lahko domišlja, da si bodo kapitalisti dali dopovedati škodljivost sedanje družabne organizacije, pa da bodo sami pozvali narod, naj prevzame produktivna sredstva in uredi delo po splošni potrebi. Kdor je bil rojen na našem planetu in je tukaj zrastel in delal in trpel in imel toliko opraviti s kapitalisti, da jih je spoznal, se ne bo zibal v sladkih sanjah.

Tedaj pa ni druge možnosti kakor ta, ki jo uči socializem. V naši družbi je razredni boj. Delavec stoji v tem boju, če hoče ali če ne. Torej je treba da se bojuje z odprtimi očmi in z zavestjo. Sicer bo mislil, da se ne bojuje, udarec bo pa vendar dobival in braniti se ne bo mogel.

Nekateri delavci se jeze, če slišijo, kakšne póttrate, razkošne zabave prirejajo veliki kapitalisti. Kako so slepi! Tega ne delajo, da bi se zabavali! Žrtvujejo se za reveže. Če imajo pojedine, se mučijo s fazani, gomoljki in tortami, da imajo kuharji kaj dela. Če imajo ples, se poté zato, da šivilje, frizerke, parfimerji i. t. d. kaj služijo. Miss Anne Morgan pravi tako. Ona mora vedeti.

Krona se lahko pozlati; glava pod njo se ne popravi.

GOSPODIN FRANJO.

ROMAN—SPISAL PODLIMBARSKI.

Pl. Pester nato: "Naj stopi nas kdo pred zbor Bošnjakov in naj jim pove najsvetejše resnice, ne bodo mu verjeli, a njemu verjamejo. Agitator je in nevaren človek".

Prekinil ga je komisar in ga pičil: "Zato ga poslušajte, gospod načelnik, ker jim govori v narodnem jeziku, zato ga razumejo in mu verjamejo. Pred onim, ki ga ne razumem, sem nezaupljiv, čeprav pride s polnimi rokami k meni. Sicer pa jaz še nisem videl naših polnih rok... Ni treba imeti posebnega proroškega daru, da bi ne videl žrtve, ki jih bo treba, preden pomirimo zasodene dežele".

"S kulturnim delom treba pridobiti nezadovoljne; jezik, s katerim se to vrši, je postranska stvar", je odločil pl. Pester.

Bajić je majal z glavo, kakor bi imel tehtne pomisleke. Hotel je omeniti Dalmacijo in Istro, ki sta že desetletja združeni z državo in še tako zanemarjeni. No previdnost mu je velela molčati.

V tem je izginil Milošević za drevjem in že je stal eiganček z lončeno črepinjo polno žab in črvov pred Mikom.

"Zakaj se pa tvoji tovariši niso vrnili?" je vprašala gospa Ljubica rjavega otroka, obdarivši ga z desetico.

"V vas so zbežali. Boje se, da jim daste žreti žabe in črve".

Mik je spustil sake, obložene z vado, v vodo, potem se je pričela igra z žogo. Pl. Pester se je ni udeležil, skrajna tudi gospa Ljubica ne. Sedel sama v travi, sta se smejala in gledala na igrance. Ko je bil pa načelnik parkrat zapored pohvalil Katicio, kako estetične so njene kretnje, se je zagnala tudi gospa med one, ki so lovili žogo, da pokaže svojem ljubimeu, kako ume tudi njeno bujno telo zaigrati v mladostnem poletu.

Ker so igrali na solnce, so se žoge kmalu naveličali. Sedli so v senco upehani in razgreti. Načelnik je postregel Ljubici, Mik Katiciji z ogrinjalom. Samojlo in njegova žena sta se zopet pojavila ter nalivala vino in kavo. Prižgali so si svečice. Iz stražarne sta dva orožnika prinesla odrtega janjca in naročje drv. Kmalu je zaprasketal vesel ogenj na produ kraj Spreče. Vnel se je pomenek o kulturi sploh in o bosenski posebi. Kultura je bil tisti konjiček, ki ga je rad zajahal pl. Pester. Bil je do dna sreča prepričan, da so ga samo zato poslali z Dunaja v Bosno, da bi tukaj širil kulturo, in da svojo nalogo tudi izvršuje. "V lepem kraju ste se naselili, Samojlović", je govoril. "Podnebje je ugodno, vode je dosti, zemlja rodovitna, vegetacija bujna. Kaj hočete še več?"

"Kaj pomaga vsa ta dobroti in lepota, če pa ljudi ni pravih tukaj?"

"S takšno krasno ženko bivati v pravljeno lep pokrajini, to je sreča, ki jo je Bog namenil samo svojim izvoljenim".

Gospe Etelki je ugajala takšna hvala. Zasvetlili so se njeni beli nekoliko skrivljeni zobje. "Gospod načelnik, verjemite mi, da mi je oni-le ciganček, ki še vedno čaka v travi vaših naročil, ljubši nego vse drugo domače prebivalstvo. Ko bi ne bilo tukaj gospodov orožnikov, bi jo bila že zdavnaj potegnila nazaj na Ogrsko. Ti so najini zaslužniki, dobrotniki. Kaj ne, Sami?"

"Tako je, Etel-leben. Glejte, milostivi gospod načelnik, ta položna prisojna brda, ki jih zarašča grmovje, kako ugodna so za kultiviranje, za krčenje, pa nihče se jih ne loti. Tako stoji ta svet nenačet in čaka odrešenja. Bogme, ki bi jih meni podarila vlada!"

"Le čakajte, korenito se vse izpremeni, kakor hitro bo rečeno agrarno vprašanje. Domačinom treba dati zemljo, ki jedva čakajo nanjo", je rekel Bajić. "Nič dati iz rok, poleg pa zabavljati, to je lahko, pa ni pošteno".

Pl. Pester je resno in blagohotno zrl na Samojlo, ker smatral ga je za važen steber kulture. "Stavil bi, da bo stala v petdesetih letih krog vašega hana večja vas, še ne mesto; tako se mi zdi ta kraj pripraven za večjo naselbino".

"Samojlovac se bo imenovalo", se je ponorčeval Bajić.

"Ali pa Samivaroš", je pristavil Mik.

"Zahvalili nas bodo Bošnjaki za mesto, kjer bo županov Samojlo ali Manojlo", je govoril Bajić. "S tako kulturo jih ne bo pridobil, marveč z ono, ki bo redila domačine. Ali storimo kaj za domačine? Trošijo se ogromne svote za varstvo dežele, za kulturne namene, namreč za šolstvo pa se ne stori ničesar. Od kod naj pridejo domačini v vladne službe, ako se jim ne da prilagoditi, da se po naše izobrazijo? V prvi vrsti bi bilo skrbeti za izobrazbo ljudstva, da postane sposobno samo žeti tam, kjer žanjejo sedaj tujei. Ker naš gospod načelnik rad naglašava kulturo, naj pripomnim, da moramo v Bosni upoštevati dve kulturi, našo, ki nas je obiljala onstran Save in stremi za našo koristjo, in tukajšnjo domačo kulturo, ki je že v starih časih vzrasla na tleh balkanskega poluotoka. Prva bi morala drugo oploditi, no to ni mogoče, ker prva živi sama ob sebi in sama zase in je tako nepodna, da se ne prime Bošnjakov. Omenjam n. pr. zadruge. Zakaj pospešuje vlada združenje? Popolnega ni na svetu ničesar in tudi zadruge ni popolna ureditev, vendar pa varuje na široko razraslo rodbino revščine in preprečuje izseljevanje. Vlada ima vedno pri rokah strogi zakon, kadar gre za njen prospek, zakaj nedostatkov v zadruge ne odpravi s posebnim zakonom? V gozdih ima na razpolago neizmerna bogastva, s temi naj kupi od veleposesnikov zemljo, to naj prepusti nesvobodnim kmetom in rodbine naj združi v zadruge, ki bodo nesle državi več nego davki upornih begov. Pravite, da Bosna še ni naša. Zakaj pa trebite gozde, ako niso državni? In kjer sekate, tam treba tudi iznova zasaditi, ker

sicer se lahko zgodi, da bo stala v sto letih tam kraška golava, kjer stoji sedaj pragozd. Tako si mislim jaz vplivanje naše kulture na bosensko, gospoda! In še nekaj. Ker pragozda ni mogoče postaviti v muzej, naj bi vendar deželna vlada odredila, da se pusti nedotaknjen del Konj-planine, da bodo prihodnji rodovi vedeli, kakšen je pragozd sploh in kakšni so bili oni, ki jih je našla Avstrija v Bosni".

Vilar je sam pri sebi odobral komisarjeve nazore, no gozdarstvo ni spadalo v njegov delokrog, zato se ni vmešaval v pogovor. Pl. Pester se je pošalil, da bi bilo dobro, ko bi poklicali komisarja Bajića v skupno ministrstvo, kjer opravljajo bosenske zadeve, no ugovarjati ni mogel in tudi ni hotel.

Zdajci je poskočila Katica in viknila: "O lenobe zaspane, kaj menite, da sem šla z vami, da ležim v travi in poslušam vaše neslane nazore. Samo v meji bi se pasli in klepetali. Alo, gospod poročnik, vi ste kolovodja, zdaj pride na vrsto sremsko kolo."

Mik je vstal in prijel Katicio za roko. Potihoma pojoč pesemco, je po napevu ljubeč pred družbo, vnamajoč za ples. Gospa Ljubica se je ozrla na načelnika. "Hočete li z nami?"

"Boga mi, ne morem. Oprostite me za danes!" Žive načelnikove oči so se zabodle v lepo gospo. V razmahu je zagrabil Bajić svojo soprogo za roko. Pomagali je Vilarju in ta je skočil v sredo med obe sestre. Toplota ga je izpreletela, ko sta se njegovi roki staknili z mehkim ženskima rokama. Potem je Buzduga pritegnil Etelko k Bajiću v vrsto, ki jo je, izravnavši se z Buzdugo, zaključil krivonogi Samojlo. Pričelo se je kolo. Tako je pel Mik:

O moj — o moj Mijo,
O moj — o moj Mijo,
Gde si sinoč bio?
Gde si sinoč bio?

Nato je ves zbor glasovito pritisknil:

Haj, haj, neka, neka,
Haj, haj, haj, neka, nek —
Gde si sinoč bio?
Gde si sinoč bio?

Tako so, gibajoč telo na desno in na levo, peli vsako vrstico nastopne pesmi:

O moj Mijo, gde si sinoč bio?
Gde sam bio, dobro mi je bilo.
Jerbo ja sam rujno vince pio,
Rujno vince iz ročne gorice.
Vidio sam bisernu devojku,
Ogleda se, nasmije se name.
Čini mi se, da bi pošla zame.
Uzeo b' ju, al ju neda majka.
Oteo b' ju, al ju čuva straža
Devet bana, deset kapetana.
Pred kućom joj bunar voda ladna,
Pred bunarom jablan drvo raste.
Penjat ću se jablanu na granu,
Zakukat ću kao kukavica
I zaevilit kao lastavica,
Nebi li se smilovala majka,
Nebi l' meni svoje zlato dala.
Nit se meni smilovala majka,
Nit je meni svoje zlato dala.

Rahlo so se zibala razgreta telesa, nagibala se drugo k drugemu. Velika jim je bila prožnost, celo Samojlo je s tako gibčnostjo metal krive noge, da se je zdelo: zdajzdaj mu odlete, a Mik jih je vrtel, da so švigale kakor borilecova gola sablja; v gorečnosti mu je padla čepica z glave, a on jo je z nogo bacil daleč od sebe; koder plavkastih las mu je zamahal po rdečem in znojnem lieu. Bajić je lahko in prosto otepal; krog usten mu je drgetala nevolja, sicer pa se je vedel svečano, kakor bi se nahajal na resni narodni svečanosti. Vilarju je šla igra zelo k sreči, s toploto in lahkoto je plesal; navadnih krožnih plesov ni maral, ker se mu je pri njih vrtelo v glavi. Mehko je stopal, kakor bi z nogama božal mater zemljo. Ob napevu se mu je zdel ples naraven, sam ob sebi umeven, resno delo. Pristeval ga je k jugoslovanski kulturi, o kateri je maloprej govoril Bajić. Buzduga je cepetal in otresal nogi, kakor bi plesal na razbeljeni plošči. Če je nagnil svoje ogromno telo proti Samojlu, ga je pogledal nasmešljivo, kakor bi mu hotel reči: "Osel, oh kakšne rogove nosiš!" A k Etelki se je globoko nagibal, hoteč ji pošepetati kaj prijetejnega na uho. Krevčito in strastno ga je držala za roko, zroč na svoji koleno, ki sta se izrazito slikali pod tankim krilom. Kakor iz zelenih listov bije v oči belordeči jabolčni cvet, tako se je v vrsti javljala in odlikovala lepota Bajićeve žene in njene sestre. Igraje sta plesali, v harmoničnem valu jima je teklo veselje po toplih udih. V svesti svoje krasote se je svetlela in srečnega obraza zibala Katica, kakor da sedi v gugalnici med dvema močnima dreyesoma. Tako se sveti v jutranjem smehu lice zdravega in krepkega deteta iz bogato opravljene zibelke. Njen pogled je prehajal od tistega kodra, mahajočega po Mikovem obrazu, do male Vilarjeve bradice in obratno, ves udan in ves zamaknjen v harmonično vižno plesu in v druge tajne stvari. Kakor bi se majal poln cvet v pomladanskem vetru, tako je plesala gospa Ljubica. Žarovitih oči je pogledovala na svojega ljubimca, pogledovala in potevavala oči v tla, kakor bi se ji vtihotapljala sladka misel ali zavest težke pregrehe. Njena obleka je bila tako prirojena, da ni skrivala bujnih oblik njenega prožnega telesa. Zdelo se je, da to zapeljivo telo v vsakem gibljaju razodeva ljubezen, da bi najraje v strasti splavalo tja v mejo k na-

elniku. In pazil je dunajski pohotnik na vsa razodetja ozko prirojene obleke. Ljubi Bog, zakaj si pripustil, da je zasejal vrag takšne stvari med tvoje zemljane, ki si jih vstvaril za svoje nebeško kraljestvo!

Po prvem so pisali novo kolo po napevu pesmi:

Jelen pase po gorici travu,
za dan pase, a za dva boluje,
a za treči ni glave ne diže.
In potem še eno s pesmijo:
Dve su druge lepo drugovalje;
jedna drugu na prozor doziva:
Hodi drugo, da ti se potužim!

Vilar teh pesmi poprej je nikdar ni bil slišal, no njih besedilo mu je močno ugajalo; nič ni bilo v njih nesposodnega: v plemenitih, mehko ubranih besedah so opevale tu resno, tu hudomušno srčne zadeve mladih ljudi.

Prvi se je odtrgal od vrste težki Samojlo; že po drugem kolu se je ves razgret naslonil ob vrbo. Kmalu za njim je izstopila Ljubica, potem Buzduga z Etelko, ostali so se razdružili po končanem tretjem kolu, za kar jih je neugnana Katica pošteno okregala. Zavili so se v plede in ogrinjala, ter polegali po travi, Samojlo je nalival vino in kavo, njegova soproga je ponujala pečivo.

Vilar ni hotel počakati pečenega janjca, ker se mu je mudilo, da pride z nočjo vred pod Konj-planino. Obratunal je s Samojlom za obed. Žid skrajja od milostivega gospoda inženirja, s katerim bo imel toliko opravkov, ni maral vzeti novcev; sprejel jih je še le tedaj, ko ga je bil oni pisano in strogo pogledal. Solnce je sijalo še vroče, ko se je poslovil pri izletnikih. Slovo je bilo kratko, ker svojega sreča ni pustil pri njih, niti pri Katiciji, dasi ga je celo minuto držala za roko in mu zabičevala, naj kmalu pride v Tuzlo in jih poseti v njih hiši. Vsi so mu naročili pozdrave za Čumurpašo. "Naposled pride, kar sem želel vse te dolge dni — gozdna tišina; samotna, mir", je vzdihnil, ko je s Turkom izginil izletnikom iz vidika. Spustila sta se v lahen dir po mehki, malo izvoženi poti. Zamislil se je v tuzlansko gospodo. Nič mu ni ugajala. V strašni lenobi se pase, služba ji je igrača, ki preganja dolgočasje, razuzdano živi in poleg misli, da je kulturna in vrši imenitno naročilo, izobraža in lika za cesarstvo dve ji izročeni provinciji. Kdo se more ogreti za kulturo pl. Pester, ki brezsrčno gazi veljavno zakonsko pravo, ali za kulturo Simona Buzduga, ki z bikovko in detektivnim talentom strahuje ljudstvo! Le Bajić se mu je priljubil. Ta se prostodušno zavzame za pravico, ter pošteno in odkrito sodi o razmerah, pač iz prepričanja in izkušnje, ker vsa ta švabska kultura je strla njegovo rodbinsko srečo.

Polagoma se je začel svet dvigati. Dospela sta do dveh bornih vasi, do krščanskih in turških Živinice, katerih hiše so, na široko raztresene, stale po zelenem hribovju nasproti Konj-planine. Dočim v krščanski vasi ni bilo nobenega znaka, po katerem bi bilo spoznati, da v njej prebivajo kristjani, sta za turško vas kazala dva začrneta lesena minareta, vidna že od daleč. Vilar je radovedno ogledaval kraj in ljudi, mimo katerih ga bo še mnogokrat vedla pot. Mnogo je videl tu še rodovitnega sveta, ki je bil zarasel z grmovjem in trnjem. Kar se tiče ljudi, je slišal, da govore Turki in kristjani isto narečje, da so si po obrazih vsi podobni, kakor bi bili vsi bratje, no kristjani se mu ogibajo preplašeni in ponižni, za malodušno udanostjo zrejo vanj, dočim stopajo Turki ošabno in srdito v stran in ga niti ne pogledajo.

Užalilo ga je, ko je videl, da se mu ti ljudje umikajo in ne poznajo njegovega dobrega sreča in ne uvažujejo njegovih poštenih namer. Ne nosi sicer sreča na dlani, toda vsi bi morali čutiti, kako toplo bije zanje. Na pragu neke hiše v krščanskih Živinicah sta stali dve brhki deklici, katerima bi bil rad povedal svobodno in prijazno besedo. Ko pa je prihajal blizu, sta skočili v vežo za vrata in Vilar jima je hudomušno zaklical: "Solnce naj se vama odteguje tako, kakor se ve dve prikriivate mojim očem!" Te besede so celo njegovemu čemernemu Turku privabile nasmeh na rjavo lice.

Z Živinic ju je vedla steza preko predgorja v temno dolino, po kateri teče Oskova. Ta močni potok izvira visoko gori v Konj-planini skrajja ima značaj hudournika: večni sovražnik rastlinstva izpodjedata in trebi drevje, bobneč čez skale, in si samovoljno razriva in širi skalnato strugo; v dolini mirno šumlja in leze preko svetlih tolmunov Spreči v naročje. Podjetnim židom je pokazal pot k neizmernim bogastvom Konj-planine. Kraj njegova so dali nakopati zlozno pot.

Vilarja se je polastila dobra volja, ko je jahal po senenati dolini. Svež hlad je vel iz vode in zelenja. V dnu zadi je že videl visoki vrh Konj-planine, ki mu drugujeta še druga dva vrhova, Zeleboj in Kravanja. V dalji pred seboj je zapazil bodro postavlo kaludjera Miloševića. Pognal je konja v dir in ga poleg mladega popotnika hitro ustavil, iz česar je le-ta sklepal, da hoče z njim govoriti. Okrenil se je k jezdecu in ga spoštljivo pozdravil. Vilar se je obveselil prijaznega pozdrava, ker priljudnosti ni prisojal človeku, ki je poprej tako zadrženo odgovarjal Buzdugi.

"Ti jahaš pod Konj-planino, gospodine. Inženir si", je rekel Milošević, odkrito zroč Vilarju v obraz. Kakor bi nekaj veleval, takšen je bil njegov glas. Nekaj ponosnega, krepkovoljnega je zvenelo iz njega.

"Gotovo sem tisti. Pa odkod veš, da so nastavili inženirja? Imaš li zveze s konakom?"

Milošević je potresel svoje dolge, temne kodre, ki so mu padali čez tilnik, in se posmejaj.

"Stike sem imel z vašo gospodo, no precej žalostne. Ako še nisi slišal o njih, pa še boš. Sicer sem te pa včeraj videl hoditi v konak noter in ven, in ljudje so mi povedali, kdo si. Tudi v novinah sem čital tvoje imenovanje, v sarajevskih, novosadskih in belgrajskih. Pri nas mnogo stvari prikrivajo, mnogo se vrši tajno, vse, kar je krivično,

se zastere z globokim molkom. No, kar se tiče tako zvanega kulturnega dela, to umejo raztrobiti urbi et orbi, in inženir je kulturno delo."

Vilar se je počudil takšnim izbranim besedam, iz katerih se je zrealila inteligentnost.

"Povej mi, gospodine, s kakšno voljo jahaš pod Konj-planino?"

"Z dobro."

"Morda meniš, da boš deloval za bosenski blagor, ako pomagáš trebiti naše gozdove."

"Moja misel je ta, da bom deloval za tistega, ki me je najel. To je moja dolžnost."

"Kajpada. Veš, gospodine, mnogo lahko koristiš najetim delavcem. Tvoja inženirska dela ne bodo obsežna, a z oskrbo delavcev bo dosti opravka."

Vilarju se je zdelo, kakor bi stal pred tuzlanskim načelnikom, prav tako je govoril Milošević o njegovem službenem delokrogu. "Vestno hočem opravljati službo brez tvojega pouka in ne oziraje se na desno ali na levo," je rekel. Ni mu bilo všeč, da hoče vsak s svojimi nasveti segati v njegov posel. In pomislil je: Ta proziravi človek pozna vse moj bodoči delokrog; to je znak agilnega agitatorja, da vse ve, kar se pripravlja ali godi v nasprotnem taboru; tisti agitatorji niso nič vredni, ki ne poznajo položaja in ga izpregledajo še le takrat, kadar dovršeni fakt udari nanje in jih na glavah zapeče udarec.

Konja sta brzo stopala, toda Milošević ni zastal. Njegov korak je bil trd in razvaljen, zdelo se je, da doni zemlja pod njegovo mišičasto nogo, podobno oni slavni nogi, ki jo je bil Michelangelo izklesal za razjarjenega Mojzesa. S tihim veseljem je zrl Vilar na orjaka. Čeprav je bil še mlad, vendar je že dosti videl, vedel in premišljal. Vedel je, da ima človeška čreda svoje pastirje in tem pomagajo psi. In oni, ki se nahaja v čredi in ni pastir, pes pa noče biti, mora ravnati oprezno, da izhaja. Vzlie temu sam ni bil oprezen in ni ljubil tistih tihošlapov in lizunov, ki uspevajo po vseh slojih družbe z neodkritostjo in hinavstvom. Ugajal ni uje človek, kateremu je strast odkrila srečo, človek smejevala čela, neupogljivega značaja in drzne misli. Takšen se mu je zdel Milošević.

"Kako napreduje kultura v Bosni?" ga je vprašal z izrazom nasmešljivca, ki že naprej ve, kakšen bo odgovor.

"Za tujec dobro; oni žanjejo in vežejo v snope, nam pa še pabirkov ne puste. Oprosti, da govorim odkrito! Bošnjaki ne smeje molčati; kdor molči, kaže, da je zadovoljen."

"Bodi odkrit z menoj! Glej, moje srce je vedno na strani potlačeni in robojujči ljudi. S svojim znanjem nisem suženj nobene vlade. Sicer pa zasedba Bosne traje še le tri leta; v tako kratkem času ni mogoče doseči vidnega napredka."

"O, imamo viden napredek! Že rastejo naša mesta in se lepšajo in še bolj se dvignejo, pred vsemi Sarajevo. Železnice in poti nam gradijo, vso deželo objema trda mreža oblasti. Kaj hočeš še več? Pa mesta napredujejo le po tujcih in zanje, komunikacije skrbje le za stratežne zveze. Ta napredek nič ne koristi našemu ljudstvu. Kako bi se sicer trumoma selili Turki iz dežele, ko se vendar vlada v prvi vrsti hoče opirati nanje! Pogledaj pa po vaseh, kjer prebiva masa ljudstva, če se je kaj storilo za kmeta." Jeza vnetega agitatorja je gorela na Miloševićevem obrazu, ožganem od solnea. Energičnejše je potresal s kodri in višje je dvigal gorjačo. Vilar mu ni ugovarjal. Po kratkem presledku je oni nadaljeval: "Kakor riba vode, kakor vzuha bi potrebovali vaše ljubezni sedaj, ko smo živeli blizu 500 let pod turškim igom. In vi nam niste prinesli zaželjene dobrote. O, ko bi bili pri nas vse tako uredili, da bi nam bilo prijetno in udobno živeti, da bi rekli: topla nam je pod bosenskimi krovi! No, vi ste tukaj obrnili vse v svoj prid; vam sije solnce, a mi čutimo, kakor bi živeli v mrazu, vi ne razumete naših potrebščin, in križajo se tele z vašimi na vseh potih."

Vilar je kimal z glavo, pritrjujoč agitatorju, ki tega tihega soglasja ni mogel videti, ker je govoril neprestano zrl predse v temna pobočja planin. Zvonček je bil njegov glas, neustrašenost in prepričanje je odmevalo iz njega. Zdelo se je, da ne govori toliko svojemu sopotniku, ampak v ogromne gozdove Zeleboja, Kravanje in Konja, kakor bi videl v njih vse polno naroda, ki dehtijo po svobodi in ga poslušajo, nadahnjen s prav isto strastno mislijo.

"Naše vode ne smejo po naših žlebovih teči v tuja korita. Iztrebiti se ne pustimo. Ako so iztrebili divjake v Ameriki in naselili tja Evropejce, se da to upravičiti le s stalniča evropske sebičnosti; no v Bosni ni divjakov; tu je bilo modro urejeno gospodarstvo že takrat, ko so v Carigradu gospodovali Grki. Od tam smo dobili svojo kulturo, ne s severa, ne od vasa. Ko so nas s tistega Carigrada porobili, se nas je polastila apatija, imenujem jo mržnja ali lenoba, kakor hitro smo spoznali, da ne delamo zase. Še dandanes se dostikrat prigodi, da kmet noče pokositi travnika, noče požeti njive, ker vidi, da mu nič ne ostane, ako redno plača bega, carja in najeteja delavca. Od tod večni prepri, razboji, nezadovoljnost. Lenoba očitajo našemu ljudstvu, no pridno in marljivo postane, kadar dobi svobodo, mine ga apatija, priseneša z muhamedovsko vero iz Azije. Prepričan sem, gospodine, da razcvete v Bosni zopet blagostanje, pride pa po drugačni kulturi, nego je tista, ki jo imajo v mislih tvoji prijatelji v Samojlovem šanu. Ljudje se pomnože in ob vsestranski marljivosti bo Bošnjak razmeroma dobro živel; ali tisti, ki pride iz tujine in hoče tu bivati, se mora čutiti domačina, naš jezik mora govoriti, naše običaje spoštovati, tisti plamen mu mora goreti v srečo kakor nam. Mnogojezičnosti tu ne potrebujemo. Samo slovanski jezik mora tu obveljati, pa naj se imenuje srbski ali hrvatski. Čudna stvar je jezik; on nas združuje in razdružuje. Tu je posebno treba, da nas združuje, ker nas ločijo nesrečne razlike v veri." (Nadaljevanje.)

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januarja 1881.

Laboratorijano št. februara 1915 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MRATIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
Podpreds.: JOHN GORŠEK, Box 179, Radley, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIČAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207 Rdley, Kans.
MARTIN KOCMAN, Box 482, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POBOTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark.
MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

Pomožni odbor:

FRANK SELAK, Box 27, Frontenac, Kans.
JOHN MIKLAVC, Box 227, Frontenac, Kans.
Sprijemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati, gl. tajniku.
Vse denarne pošiljave pa gl. blagajniku.

Cenjenim uradnikom in udom Av. Slov. Bol. Podp. Društva.

Zapisnik seje Glavnega Odbora z dne 24. januarja 1915.

Sejo odpravi brat John Goršek, II. predsednik zaradi odsotnosti I. predsednika Martina Oberžana. Uradniki navzoči so John Goršek, II. predsednik, John Černe, tajnik, Frank Starehich, blagajnik, Louis Bresnikar, zapisnikar, Pongrac Yursehe, Martin Kozman, nadzornika in Frank Selak in John Miklavc, pomožna odbornika. Prvi predsednik Martin odsoten zaradi bolezni.

Zapisnik sprejet s popravkom, da sta se imela odbornika v zadevi br. Karlingerja št. 5 le posvetovati pri odvetniku, ne pa knjige dotične številke pregledovati.

Poročilo tajnika se sprejme kakor prečitano. Brat tajnik poroča tudi o splošnem glasovanju radi prodaje društvene dvorane.

Glasovale so sledeče številke lokalnih društev:

Dr. št.	Za prodajo glasov	Prot. prodaji	Skupno glasovalo	Društvo štaje članov
Dr. št. 1.	22	5	27	83
Dr. št. 4.	21	—	21	71
Dr. št. 5.	10	4	14	28
Dr. št. 6.	26	—	26	26
Dr. št. 7.	9	3	12	17
Dr. št. 8.	14	—	14	20
Dr. št. 11.	19	1	20	84
Dr. št. 13.	12	—	12	12
Dr. št. 14.	—	16	16	16
Dr. št. 16.	23	—	23	57
Dr. št. 17.	23	—	23	23
Dr. št. 19.	12	2	14	40
Dr. št. 20.	60	—	60	60
				13 251 31 282 537

V zmislu tega glasovanja se da dvorana na prodaj.

Poročilo nadzornega odbora se sprejme.

Prošnja društva št. 14 Maynard, Ohio se vzame na znanje ter se udje, kateri vsled stavke ne morejo plačevati mesečnih doneskov, vzamejo kot pasivni člani.

Poročilo št. 6 Yale, Kans. o zadevi Lorene Gregorač se vzame na znanje.

Na poročilo varuha imetja Louis Panchur se odgovori, da se mora izkazati z vsemi potrebnimi listinami, predno se mu izplača smrtnina za bivšega brata Louis Panchurja.

Društvu številke 10 se naznani, da se bo izplačala še neizplačana bol. podpora br. Matt Bokal kakor hitro pravilno izpolnjene listine dosežejo gl. urad.

V zadevi Karl Karlinger ostane društvo v smislu pravil.

Z bratskim pozdravom
Louis Bresnikar, zapisnikar.

PAPEŽ MOLLI.

Wilson se je naveličal. Enkrat je ukazal molitveni dan za mir po vseh Zedinjenih državah, a ker se oče nebeški ni zmenil za vse pobožne in nepobožne prošnje, ne mara zdaj sploh ničesar slišati o miru, češ dokler se tam onstran oceana sami ne spametujejo, je itak vsaka beseda bob ob steno.

Ali sveti oče na zemlji še ne odneha. Na tem svetu je splavalo precej papeževga vpliva po vodi, odkar so brezbožni posvetnjaki iz niso evropske molitve še dosegle

"njegovega" Rima napravili glavno mesto Italije. Na svoj vpliv v nebesih se pa še zanaša.

Sesčeval je posebno molitev za mir, ki jo je objavil njegov uradni list "Osservatore Romano" in obenem je njegov državni tajnik Gaspari izdal ukaz, naj se po vseh evropskih cerkvah dne 7. februarja, po drugih pa 21. marca moli za mir.

Mi ne vemo, kako sodijo v nebesih o molitvah, ali na papeževem dvoru, kjer so v tem oziru nemara bolj poučeni, mislijo, da se z raznimi "pomožnimi" ceremonijami bolj vpliva na Boga. Zato morajo pri jutranji maši izpostavljati "najsvetejše" — to je namreč monstranca, ki je po rimskih nazorih sveteljši od Boga samega—in peti Miserere. Zvečer pa se mora moliti roženkranc, papeževa molitev in litanije, ki se menda imenujejo lavretanske. Tudi izpovedujejo in obhajajo naj se kristjani.

Papeževa molitev pa se glasi: "Potri vsled bojnih strahot, ki pretresajo ljudstvo in države, se zatekamo, o Jezus, z največjim zaupanjem k Tvojemu ljubeznopolnemu Sre. Vzdihujoči te prosimo, o usmiljeni Bog, dokončaj to bridko poizkušnjo, hrepeneče pričakujemo, o knez miru, da nam čimprej podeliš naš mir.

Tvoje Sree je nekoč izlivalo ljubezen na ta svet, da bi izgnila vsa nesloga in vladala le ljubezen med ljudmi. Ko si bival na zemlji, si imel najnežnejše sočutje za vse naše človeške potrebe. O, naj se torej tvoje Sree usmili tudi v tej za nas tako težki, s strahom in sovraštvom prepojeni uri!

Usmili se vseh mater, ki trepete čajo skrbi za svoje sinove; usmili se vseh družin, ki pogrešajo gospodarje; usmili se uboge Evrope, ki jo tlači tako huda poizkušnja!

Navdahni vladarje in ljudstva z mislijo miru, dokončaj krvave boje narodov, priženi ljudi, da se spravijo in si dajo poljub miru, saj jih je pobratila cena tvoje krvi. In kakor si nekoč apostolu Petru, ki je klical napomoč: "Gospod, reši nas, potapljam se!" poln ljubezni odgovoril s tem, da si potolažil vihar na morju, tako usliši dobrotljivo tudi zdaj naše zaupljive prošnje ter dodeli, da zavladata na razburjeni zemlji zopet mir in tihoča. O preblažena Devica! V vseh pretresljivih poizkušnjah si pomagala, pomagaj tudi zdaj nam, varuj nas, reši nas! Amen."

Kljub temu, da se zdi katoliškim listom ta molitev izredno lepa, se bojimo, da je papežev vpliv tudi v nebesih močno skopnel in da nje gov lepi sestavek ne bo rodil uspeha. V Evropi so že molili, ali od tega časa nismo opazili niti najmanjšega znaka miru. Nasprotno vidimo, da je medtem Nemčija razglasila blokado Anglije in potaplja ladje, naj so britanske ali pa nevtralne, kakor da gre za orehove-lupine. Anglija razglasa vsa živila za kontraband. Kitchener napoveduje, da se vojna zdaj šele resnično prične. Vse države pošiljajo nove armade na bojišča. Skoraj izgleda tako, kakor da je posledica papeževga molitve še hujske klanje.

Toda počakajmo malo. Ne vemo, kako daleč je do nebes. Nemara niso evropske molitve še dosegle

onih višav, čeprav bi seveda vsega vedni in povsod pričujoči Bog moral vedeti, kaj se godi po cerkvah. Ali potrjimo. Dne 21. marca bodo molili še po izvenevropskih cerkvah. Morda ima Bog afričanske in avstralske katoličane rajši od evropskih—na ameriške se že lani ni oziral. Če pa tudi 21. marec ne prinese miru, tedaj ne vemo, kaj svetovati svetemu očetu. Bog oče, Jezus, Marija, vsi svetniki, vsi nebeški prebivalci so naprošeni, če to ne zaleže, tedaj ne bi ostalo nič drugega, kakor pametno govoriti z Vilčkom, Miklavžem, Džordžem, Franejožefom.

Ampak govori pametno s pijanimi ljudmi!

BODITE DENUNCIANTI!

Med poštenimi ljudimi se je vedno denunciantstvo smatralo za veliko podlost. Avstrijska vlada pa zahteva od svojih državljanov, da morajo biti denuncianti, če nočejo priti pod ključ ali pa doživeti še kaj hujšega, s čimer se potem neha vsako doživljanje.

Namestništva so izdala sledeči razglas:

"Znano je, da skušajo Rusi avstrijske slovanske narode z razširjanjem proklamacij omajati v njihovi zvestobi do države in jih pridobiti s praznimi obljubami za smotre ruskega vojskovanja in politike. Razširjanje takih pozivov tvori hudolestvo veleizdaje, za katero je določena smrtna kazen. Kdorkoli dobi v roke tak letak — in naj si bo na ta ali oni način —, ali izve o njegovem razširjanju, se poziva, da ga takoj izroči, oziroma to naznani pri najbližji orožniški postaji. Izrecno pa se poudarja, da bodo v smislu kazenskih določb tudi še oni kazensko zasledovani zaradi sokrivde na veleizdaji, ki imajo tak veleizdajniški poziv v svoji posesti ali kaj izvedo o njegovem razširjanju in vendar namenoma takoj ne napravijo ovadbe."

Rusi razširjajo proklamacije, s katerimi obljubujejo avstrijskim Slovanom osvoboditev. Mi smo zadnji, ki bi kaj verjeli carjevimi obljubam. Če bi bilo kronanemu razbojniku kaj za svobodo, bi bil že davno imel časa in prilike, da bi jo bil dal svojemu lastnemu narodu. Za svobodo v znamenju vislice se lepo zahvaljujemo.

Ali Avstrija ima najmanj razloga, da se škandalizira zaradi ruskih proklamacij. Zakaj sama se je posluževala povsem enakega sredstva. Tudi ona je delila proklamacije med ruskimi državljani, gobezdala Poljakom o osvoboditvi izpod carskega jarma in pela Srbom in Črnogorcem, da jim prinaša vso nebeško srečo. In avstrijska svoboda ni za groš boljša od ruske.

Seveda se ne čudimo, da niso avstrijski vladi ruski letaki tako všeč kakor njeni lastni. Ampak obmolkniti mora vsaka beseda o kulturi in habsburški državi, če je človek lahko obočen, ako najde v svojem žepu tak letak, pa ga še komu pokaže.

Vrhunec lopovske morale je pa nedvomno dosežen s tem, da je denunciacija razglasila za dolžnost. Če je tvojemu bratu prišel tak letak v roke, pa ga ne odnese takoj k žandarjem, moraš ti naznaniti svojega brata. Veš sicer, da ga s tem lahko spraviš na večala, ampak če ga ne denunciraš, dobiš sam lahko vrv okoli vratu.

Slava Avstriji! Rojaki, zapojmo: Bog obvari, Bog ohrani... namreč narod obvari cesarskega suftovstva!

Miljon in šeststo tisoč mož znašajo dosežanje izgube avstrijske armade. Ampak življenje enega Frane Ferdinanda še ni poplačano.

Sodrug Julius Wahlteich umrl.

Kos delavske zgodovine je legel v grob. V petek popoldne je v svojem stanovanju v Chicagu umrl sodrug Julij Wahlteich, član tukajšnjega nemškega odseka socialistične stranke. Njegova organizacija bo bridko občutila izgubo; tada Wahlteich ni odšel samo od nemških sodrugov, temveč se je poslovil z Internacionalo sploh. Četudi je delal v svojih starih letih v bolj omejenem delokrogu, je bil vendar njegov pomen za delavsko gibanje zlasti v prejšnjih časih velik.

Wahlteich je bil rojen 29. decembra 1830 v Lipskem. V nižavah mu je tekla zibelka, in v nižave je bila obsojena njegova mladost. Za višjo izobrazbo ni bilo sredstev, življenje delaveca je bila njegova usoda. Ali v mladem Wahlteihu so živeli močni nagoni. O kakšnem delavskem gibanju takrat še ni moglo biti prav govora. Tupatam je prišla kakšna utopistična knjiga med delavce, smpatje se je nezadovoljnost z

Razvijajoča se industrija je povzročala ostrejša razredna nasprotja. Ali razredne zavesti ni bilo. Delavci, ki so se sploh brigali za svoj položaj in misl na zboljšanje, so se skušali naslanjati na druge stranke, na meščansko demokracijo. V tem gibanju je bil Wahlteich delaven. Za hajal je na shode, poslušal govornike in tudi sam govoril. Pri tem delu je vse bolj spoznaval, da ima delavstvo čisto posebne interese, ki prihajajo z vsemi drugimi v nasprotje. Zlasti pa je spoznaval, da je delavstvu treba neodvisne politike.

Leta 1863. je stopil Lassalle na plan in Wahlteich se mu je pridružil z vsem navdušenjem. Lassalle, ki ga je videl v agitaciji, je tako cenil njegove sposobnosti, da mu je ponudil mesto tajnika, kar je Wahlteich sprejel. Iz tiste dobe je pozneje napisal spomine, ki obsegajo marsikaj zanimivega.

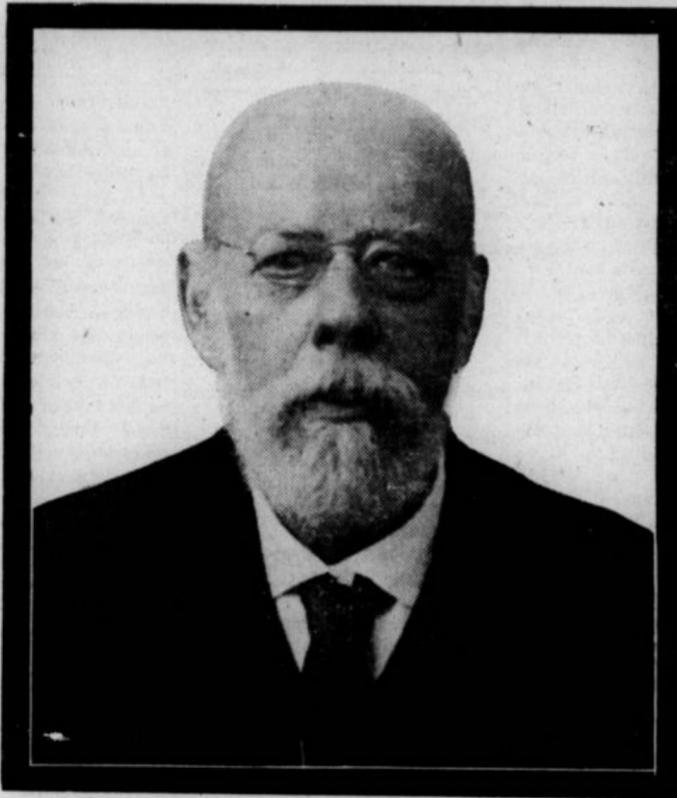
Delavsko gibanje se je v tistih

1878. je bil zopet izvoljen v državni zbor, topot v okraju Mittelweiller Limbach.

Tedaj pa je prišel znani socialistovski zakon in pričelo se je besno preganjanje socialistov. Tudi Wahlteich se je nekolikokrat seznanil z infamijami te postave; njegova glavna kazen v tisti dobi je znašala 18 mesecev.

Ko se je vrnil iz zapora, se je preganjanje nadaljevalo. Wahlteichu je bilo skoro nemogoče, da bi si bil ustanovil materialno eksistenco, in tedaj je sklenil, da otrese prah domovine s svojih čevljev in odide v Ameriko. To je storil kakor več drugih socialistov, kljub temu, da mu je Bebel zelo odsvetoval.

Zedinjene države je Wahlteich precej prepotoval, predavajoč po raznih nemških naselbinah. Potem se je naselil v Chicagu. Nekaj časa je mislil na to, da se odmakne od boja in spočije v zatišju. Ustanovil si je fotografičen ateljé, hoteč živeti v miru. Ali

razmerami izrazila v nekoliko ostrejših besedah. Wahlteich je spadal med nezadovoljnejše, ampak med tiste, ki niso samo gojdnjali, temveč so hoteli tudi razumeti.

Na Nemškem je krojač Weiting, znan po svoji knjigi "Das Evangelium eines armen Teufels" agitiral za nekakšen komunizem. Tudi njegove ideje so bile utopistične in pri tem večasi nejasne. Ker ni imel potrebne znanstvene podlage, ni moglo biti drugače. Med delavci tudi ni imel znanega uspeha, ker je bila njih brezbriznost prevelika. Ali na Wahlteicha je njegov evangelij napravil vtisk. Razmišljal je samostojno o teh idealih in prihajal tudi do samostojnih zaključkov.

Ko so se mu zjasnili nekateri pogoji delavskega položaja, je stopil s svojimi nazori med tovariše. Agitiral je in se trudil, da bi ustanovil delavsko organizacijo.

letih zelo poživilo. Nastale so organizacije, začeli so se širiti Marxovi nauki. Stanovsko gibanje je prehajalo v razredno zavedno. Ustanovila se je prva Internacionala.

Seveda tudi niso izostale razprtije. Na Nemškem se je vodil oster boj med Eisenachovci in Lassalleanci. Ali ob vsem tem je delavstvo tako napredovalo, da so prišli gospodujoči razredi v skrbi. Policija je pazneje zasledovala gibanje in smatrala je za svojo nalogo, da ga zatre. Tudi Wahlteich je prišel z njo večkrat v konflikt. Leta 1872 je šel skupaj z Bebelom, Liebknechtom in Hirschem, ki so bili obsojeni zaradi veleizdaje, v znano trdnjavo Hubertusburg; on je v listu, ki ga je takrat urejeval, razžalil nemškega cesarja.

Ali medtem je stranka rastla. Leta 1874. je bil Wahlteich v okraju Mittelweiller Burgstädt izvoljen v nemški državni zbor. Leto pozneje so se Lassallovci in Eisenachovci združili; porodila se je zedinjena socialna demokratična stranka in Wahlteich je postal član glavnega odbora. Leta

ko so v New Yorku potrebovali urednika za ondotno Volkszeitung in ga povabili, je oživel socialist v njem z vso močjo, pa je sprejel ponudbo.

Leta 1907. se je vrnil v Chicago. Z 68. leti je mislil, da ima pravico do počitka. Ali tudi sedaj ni šlo. Razun tega, da je bil od časa do časa povabljen na kakšno predavanje, si je moral za nekoliko let naprtiti tudi uredništvo chieške Arbeiter Zeitung, katero je zapustil šele lani, nekaj časa po izbruhu evropske vojne. Še prav zadnje čase pa je imel pri nemških organizacijah nekaj predavanj.

Pred tednom je občutil neko slabost in zmanjkovalo mu je sapa. Ali sam ni mislil na resno bolezen. V petek je po kosilu legel, da bi malo počival. Tedaj pa se ni več zbudil. Ob 3. popoldne je pokojno zaspal.

Wahlteich je bil eden najstarejših članov socialistične Internacionalne — dosegel je 75 let in od njegovega dela je imelo sredno delavsko gibanje vseh narodov korist. Zaslužil si je časten spomin, ki mu ga delavstvo ohrani.

Vabilo na zabavo in veselico

ki jo prirede skupno Jugoslov. soc. klubi

v proslavo "Pariške komune" v Chicagi

dne 13. marca, t. l. v "Narodni dvoran"

na vogalu 18 ceste in Racine ave.

Na programu je lepa igra "Mladi Junak", ples in prosta zabava. Govoril bo sodrug E. Kristan. Čisti dobiček je namenjen v podporo listu "Proletarec" in "Radnička Straža".

Pričetek točno ob osmih zvečer. Vstopnina je za moške 25c. Ženske v spremstvu so vstopnine proste. Za množično udeležbo vabi

ODBOR.

LJUBLJANSKE VOLITVE ODLOŽENE.

V Ljubljani bi bile morale biti pravzaprav že lani nove občinske volitve. Ker pa klerikaleci še niso bili dosti pripravljeni, si je visoka vlada domislila, da ne štejejo mandati od tistega časa, ko so bili občinski svetovalci izvoljeni, ampak od takrat, ko se je občinski svet konstituiral, kar se je zgodilo vsled klerikalnih rekurzov šele drugo leto.

Letos pa bi morale biti vendar volitve. Ali ne bo jih, seveda zaradi vojne. Ljubljanski listi namreč poročajo:

Občinske volitve v Ljubljani, ki bi se imele vršiti meseca aprila letošnjega leta, je sedaj deželna vlada v smislu splošne ministrske odločbe preložila do daljših odredb.

V Utah so se uprli Indijanci. Najbrže so slišali o vojni v Evropi, pa hočejo pokazati, da so tudi toliko napredni.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VS. KI TOREK.

— Lastnik in urednik: —

Jugoslavenska delavska tiskovna družba
v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglasni pogodori. Pri spremembi
bivališča je poleg novega naznaniti
tudi stari naslov.Glasilo slovenske organizacije Jugosl.
socialistične zveze v Ameriki.Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja
lista in drugih nerediteljnosti, je posiljati
predsedniku družbe
Fr. Podlipcu, 5039 W. 25. Pl. Cicero, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by

South Slavic Women's Publishing Company
Chicago, Illinois.Subscription rates: United States and
Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half
year. Foreign countries, \$2.50 a year,
\$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASCIV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

Volilne sleparije.

Iz raznih krajev in raznih držav prihajajo vesti o preiskavah in procesih, tupatam tudi o obsodbah zaradi volilnih sleparij. Enkrat goljufajo demokrate republikance, drugič republikance demokrate, včasih pa tudi demokrate demokrate itd. Če človek ne živi od svojega rojstva v tej politični atmosferi, se precej težko privadi neverjetnemu klikarstvu, ki vlada v Ameriki; toda če ne bo bito politično izgubljen, se mora toliko naučiti, da razume te pojave.

Tudi za delavce so to važna vprašanja, kajti naposled se piše vendar vsa politika na njihovi koži. Če bi delavstvo le čitalo kakšne ogromne svote velja politika, in se vprašali, kdo jih plačuje, bi morali spoznati, kako potrebno je, da se zanimajo za politično življenje. Kajti vse veličanske stroške plačuje vendar le njihovo delo in vse ogromne svote, ki jih požira oficijska politika, služijo večinoma za to, da se pritisne delavstvo čimbolj na tla.

Volilne sleparije, brez katerih si skoraj ni mogoče misliti volitev v Zedinjenih državah, so jako zanimiv list. Včasih bi človek skoraj občudoval goljufke, ki so tako iznajdljivi v svojih metodah, da bi bila njih pretkanost vredna boljše reči. Ali sleparstvo je sleparstvo in podlost političnega sleparstva je tem večja, ker je v zadnji vrsti vendar najbolj ogoljufano ljudstvo.

Toda kako naj se razlaga rokovalništvo, ki se uganja pri ameriških volitvah v največjem slogu?

Človek se bojuje za svoja načela in želi, da bi zmagala. Dobro. To je popolnoma naravno. Zato se vodi propaganda. Načela in cilji se razlagajo z besedo in s tiskom, ljudstvo se poučuje, navdušuje, prepričuje. Dokler pa ne moremo trdno prepričati večine, mi nič ne pomagamo; moji nazori ostanejo v manjšini in z najgrandioznejšo sleparijo ne morejo zmagati moja načela.

Amerika je — tako pravi vsaj legenda — vseskozi demokratična dežela. Tudi stranke, ki imajo drugačne naslove, ne bodo nikdar trpele očitjanja, da so nedemokratične. Tudi republikanci, progresisti, prohibicionisti, tudi največji kapitalisti, tudi popi vseh cerkva so demokrate. Skratka, Amerika je zlate dežela demokracije in svobode.

Kaj pa je demokratično? Da nimamo kronanega cesarja ali kralja, ampak izvoljenega predsednika? Tudi republika je lahko aristokratska, plutokratska in celo teokratska. Saj je n. pr. katoliška cerkev, kateri ne more živ krst očitali demokratizma, taka teokratska republika.

Demokracija pomeni vladno ljudstvo. V vseh zadevah, ki se tičejo splošnosti, naj odloča ljudstvo samo. Zato voli svoje uradnike, poslance, župane, svetofalec itd. Volitve naj pokažejo mišljenje ljudstva, stranke s svojimi programi pa naj dajo ljudstvu priliko, da precizira svoje mišljenje, svoje zahteve, svoje cilje.

Neizogiben pogoj demokracije je torej brezpogojna svoboda volilcev. Kajti le ob njej se more pokazati resnično mišljenje ljud-

stva. In to vendar hočemo, kajne?

Hm! To bi morali hoteti, če bi bili resnično demokratični.

In zakaj bi ne bili? Mi — recimo Tonetova ali Petetova stranka — želimo ljudstvu najboljše. Prepričani smo, da ga ne morejo nobena načela tako osrečiti kakor naša. Zato mu jih razlagamo do zadnje podrobnosti, vabimo ga na shode, pišemo mu članke in brošure, trudimo se na vse mogoče načine, da ga seznanimo z veliko vrednostjo našega programa in naših ciljev.

Če verujemo v svoj program, je to naša dolžnost.

Izpolnili smo jo in zdaj pridejo volitve. Te naj pokažejo, če nas je ljudstvo razumelo in če se strinja z našimi nazori.

Ko so seštet glasovi, smo spoznali, da smo podlegli. Nasprotniki so zmagali. Po našem počnem prepričanju je to slabo za ljudstvo in imelo bo škodo od tega. Žal nam je.

Toda — smo li mi odgovorni? Mi smo izvršili svojo nalogo, in če bo imelo ljudstvo slabe izkušnje, ker je drugače sklenilo, mora poklicati samo sebe na odgovornost. Kajti zgodila se je njegova volja.

Za socialiste je v tem še nekaj več. Socialistični ideali se ne bi mogli uresničiti, ako jih ne odobrava masa delavnega ljudstva, pa če bi sedeli v Washingtonu in po vseh legislativah v poslanskih zbornicah in senatih sami socialisti, pa če bi bil sam predsednik Zedinjenih držav in če bi bili vsi guvernerji sami rdečkarji. Za zmago socializma ne zadostujejo mandati, ampak treba je resničnega ljudskega prepričanja.

To bi moralo, če se pametno premisli, veljati za vsako stranko.

Vendar pa vidimo, da v Ameriki ne velja. Značilno je že to, da se v "kampanjah" preklicano malo dela z argumenti, s poukom in s programi, največ pa z golico in z gnojnicami vilami. Človek mora imeti vražje utrjen žleodec, če hoče po kakšnem volilnem shodu, kjer je kandidat Peter opisoval kandidata Pavla, še večerjati. Stvarni dokazi ne igrajo skoraj nobene vloge, osebnosti pa skoraj vsi.

Kdor ima uraden aparat v rokav, ga rabi tako kakor da je to njegova strankarska organizacija. Če si n. pr. župan, pa zopet "tečeš" za to mesto, se razume skoraj samo ob sebi, da morajo vsi uradniki, služabniki, priganjači do zadnjega policista agitirati za te.

Morejo li vliti volilcem tvoja načela v glavo? In vendar naj odločijo volitve o načelih. Verujejo li vsi tisti, ki morajo agitirati zate, sami v tvoja načela? Že to, da morajo, vzbuja dvom. Kdor veruje, ne potrebuje nobenega pritiska; če so moja načela tudi njegova načela, jim bo sam želel zmago. Ako pa zažugam enemu, da mu zaprem salon, drugemu, da ga spodim z dela, tretjemu, da mu preprečim dobiček, ki ga pričakuje, na drugo stran pa obljubujem vsakovrstne koristi, sem priznal, da se ne zanašam na prepričanje onih, od katerih želim glasove.

Kaj imajo načela od takih volilcev? Kakšna demokracija je to?

Čimbolj se bliža dan volitev, tem večji je pritisk. Tupatam zažvenketajo že kakšne šipe, tu se zablesči nož, tam počni revolver. To so volilni argumenti. Včasih so uspešni, ali da bi razlagali programe in tolmačili načela, bo težko trditi.

Na dan volitve se mora organizirati posebna, izjemna policijska in detektivska služba, da se prepričajo vsaj najhujši izgredek. Potem pa pride vsa sleparska živalnost. Iznaidejo se nove metode za zamenjavanje glasovnic, duhoviti načini za štetje glasov, čudoviti triki za preslepitev volilnih paznikov itd. In nazadnje "zmaga" manjšina.

Toda manjšina se zato vendar ni izpremenila v večino! Vlada torej ne bodo načela resnične večine!

Kje je ostala demokracija?

Ej, to je šola za tiste, ki hočejo kaj misliti! To je predvsem šola za delavce.

Ako bi bile "velike" stranke resnično demokratične, ako bi jim res šlo za načela, tedaj bi bilo razumljivo, da razvijajo najživahnejšo agitacijo, da se temperamentalno bojujejo za svoje progra-

Živela internacionala!

Dne 8. januarja je priredila British Socialist Party v Londonu zborovanje, na katerem je govoril sodrug Emil Vandervelde, tajnik socialistične Internacionalne in sedanji belgijski minister. Londonška socialistična "Justica" poroča o njegovem govoru naslednje:

Vandervelde je opozoril na to, da bi se bil imel leta 1914. praznovati petdesetletni jubilej prve Internacionalne. To bi se bilo zgodilo na mednarodnem socialističnem kongresu na Dunaju. On je bil na kongresu, na napisu prispevek za neki nemški spominski spis. Do objave tega spisa pa žal ni prišlo. Izšel pa je tisti čas neki članek, v katerem je bilo rečeno, da so nemški socialni demokratje dolžni, da se bojujejo kakor en mož za Nemčijo.

In sedaj je vojna razdelila Internacionalno v tri oddelke. Tu vidimo nemško stran, potem stran zaveznikov in naposled stran narodov, ki so doslej še ostali nevtralni. V teh razmerah je pač razumljivo vprašanje: Ali imamo sploh še Internacionalno? Ali če tu padajo osebe in uničujejo svoj prejšnji glas, ostanjejo vendar utemeljena načela nesmrtna in ne morejo miniti. Če bi Internacionalna izginila, kaj bi mogli postaviti na njeno mesto? Nemara nacionalne socialistične stranke? Moremo li odstraniti razredni boj? Če bi bilo tako, bi dobili namesto socializma nekakšno razredno obliko militarizma.

Ali pa se je Internacionalna razbila? Socialisti so zdaj drug proti drugemu porazdeljeni: kljub temu pa proglašajo slej kakor prej v vseh deželah enotnost delavskega razreda ter izrekajo, da priznavajo enaka načela. Priznavajo pravico narodov do samoodbrambe in izjavljajo soglasno, da se mora vsak narod sam vladati. Saj je član nemške stranke ekssekutive Mueller v nekem angleškem listu izjavil, da je nemška socialna demokracija danes bolj internacionalna kakor kdajkoli, dasi so vsi glasovali za vojni proračun. Pri drugem glasovanju je seveda nekoliko poslancev protestiralo proti aneksijski politiki.

Nadalje pa so vsi socialisti vedno naglašali pravico samoodbrambe; nič torej ni mogel Belgijcem odreči te pravice.

Da so se Francozi resno trudili, da bi bili prepričani vojno, dokazuje dejstvo, da so odmaknili svoje čete deset kilometrov od nemških mej. Tudi rapidno prodrome; ali ravno tako razumljivo bi bilo, da bi šel vsak volilec v najpopolnejši svobodi na volišče in povsem neodvisno po svojem prepričanju oddal svoj glas.

Zakaj ni tako?

Vsak človek z zdravimi možgani mora uganiti, da je za to samo ena razlaga. Kapitalističnim strankam ne gre za načela in programe, ampak za — "džab". Politika jim je business, s politiko hočejo pospeševati in ščititi svoje kupčije, svoje interese, svoje profite.

S sleparijo se ne more osrečiti ljudstvo. Niti če bi bil v sleparstvu dober namen, se to ne bi doseglo. Kajti ljudstva ni mogoče osrečiti proti njegovi volji. Do zmage, ki bi mu resnično koristila, ki bi ga rešila, ga je mogoče le tedaj dovesti, če samo spozna svoje interese. Za to pa je treba izobražbe. Sleparstvo je ne nadomesti.

Ali poročila o sleparijah prihajajo od vseh koncev in krajev in uradne objave niti ne obsegajo vseh, kajti nekatera so vendar tako spretna, da jih ne razkrije noben državni pravdnik, tudi če bi jih rad.

In misleče delavstvo ne more iz vsega tega sklepati nič drugega, kakor da je s takimi volitvami samo ogoljufano. Mase ameriškega proletariata drve za meščanskimi strankami, le da pomagajo — osebno do korita. Kajti te stranke so napravile iz političnih funkcij korita.

Če bi delavstvo odprlo oči in mislilo s svojo glavo, bi mu moralo postati jasno, kakšna nesramna burka se uganja z njim, samo pa še statira v njej. In iz tega spoznanja bi moralo izvajati edini pametni in logični sklep, da se mora postaviti na svoje noge in se rešiti patronov, ki ga goljufajo spredaj in zadaj.

Kdaj bo to spoznalo?

ranje proti Parizu je dokaz, da so bili Nemci dobro pripravljani. Kar se tiče angleških namenov, so v tem oziru pač neki dvomi; pomislimo pa, kaj bi za Anglijo pomenila nemška aneksija Belgije.

Vandervelde je potem omenil pogovor, o katerem mu je poročal Max Beer, prejšnji londonski dopisnik berlinskega "Vorwaerts" o nekem razgovoru, ki se je vršil na amsterdamskem kongresu leta 1904 v pričo Vivianija, Brianda, de Presensėja, Jaurésa, Edvarda Bersteina in Bebelja. Jaurés je vprašal, kaj bi se zgodilo, če bi izbruhnila vojna med Nemčijo in Francijo. Na to je bil odgovor, da bi socialni demokratje dovolili vojne kredite in marširali proti Franciji. Na to je dejal Jaurés: "Tedad bom zanaprej študiral vojaška vprašanja."

V Stuttgartu je imel Hervé svoj protimilitaristični, protinacionalistični govor, s katerim je pozival organizirano delavstvo, naj se pripravljajo za generalni štrajk proti vojni. Ko je naletel na mogočno Behlovo in Vollmarjevo opozicijo je dejal svojim prijateljem: "Torej sem delal za pruskega kralja!"

Nemški in francoski socialisti so storili vse, kar je bilo v njihovi moči, da bi preprečili vojno. Ko je šlo pa za avstrijsko-srbsko vojno, je priredila nemška socialna demokracija shode po vsej Nemčiji in protestirala proti prilevanju krvi. Tudi je Haase, ko je bila Srbiji napovedana vojna, pozval tajništvo Internacionalne, naj izda manifest in zahteva od nemške vlade, da prime Avstrijo za roko in jo ustavi; enak poziv naj bi se naslovil tudi Franciji glede na Rusijo. Nekoliko dni potem pa je Haase opravičil vojno s svojim glasovanjem za vojne kredite.

Potem je prišel umor Jaurésa. V Bruslju so nemški sodruzi, ko je zboroval mednarodni bureau, obljubili, da bodo glasovali proti dovolitvi; kljub temu so se krediti soglasno dovolili. Soglasnost je bila pač le dozdevna; manjšina, ki se pri glasovanju ni pokazala, je nasprotovala dovoljenju.

Nobenih obtožb nam ni treba izrekati, vendar pa lahko izrazimo svoje začudenje, da se ni javil noben protest proti sovraštvu oficijelne Nemčije do Belgije. Nikakor ne preziramo, da so bili nemški socialni demokratje v zelo težavnem položaju. Če bi se bili branili glasovati za kredite, bi se ji mlahko očitalo, da hočejo izročiti svojo deželo komakom; s svojim glasovanjem za vojne zahteve so pa pomagali poizkusiti, da se razbije francoska demokracija.

Kar nas je najbolj osupnilo, je pa delež, ki so ga imeli nemški socialni demokratje pri okrutnem in nameravanim zatoru belgijskega naroda. Nemški socialni demokratje so s svojimi očmi videli, kaj se godi v Belgiji; videli so, o čemer ste vi le slišali in čitali. Videli so uničene umetniške zaklade v Louvainu, videli so opustošenje v Eehelles, videli so, kako se je tam preivala kri, videli so pomandranje vasi, razvaline mest, in vendar niso dvignili nobenega resničnega, učinkovitega protesta. Eden ali dva Nemea sta to pač storila; zahvaljujemo se jima in spoštujemo ju.

Veliko nemških socialistov je prišlo v svojih uniformah v naše zadružne prodajalne v Bruslju — v Maison du Peuple — pa so z nami diskutirali o tem.

"Kaj mislite o invaziji Belgije?" smo vprašali.

Skoraj vedno so odgovarjali: "Da, pri Verdunu in pri Toulu nismo mogli predrti; to bi nas bilo veljalo izgubo tisočih življenj. Vi ste krivi, ker ste se uprli. Tega vam ni bilo treba, ker vam ne bi bili ničesar storili. Vi ste bili tajno dogovorjeni s Francijo in Anglijo, preden smo vas sploh napadli."

Resnično, Nemčijo bi bilo veljalo preveč njenih ljudi, če bi bila poizkusila prehod preko francoske meje; da se reši nekoliko nemškega življenja, je bilo torej treba žrtvovati ves belgijski narod.

Belgijski socialisti so odgovarjali, da so morali zaradi varstva slovesno garantiranih pravice braniti svojo domovino.

"Eh, kaj!" so odvrčali naši nemški prijatelji, "to je meščanska ideologija."

Mi smo pač slej kakor prej prepričani, da imamo v tem oziru prav in da nam naše dolžnosti napram nevtralnemu, ki nas je varovala ogromnega militarističnega bremena, niso pustile nobene druge izbire. Valoni so demokratični, ljubijo francosko republiko in občudujejo angleške prostosti. Nasprotno pripadajo Flami germanski rasi, govore nekakšno nižjo nemščino in simpatizirajo z Nemei. Temu malemu, od duhovnikov vladanemu narodu predstavlja Nemčija s svojo togo avtoriteto pred tronom in oltarjem najvišji ideal. Toda naj so katoličani ali protomislenci, Flami ali Valoni, belgijski narod je bil složen v tem, da hoče ostati svobodni narod.

Zaključil je Vandervelde naslednje:

Vse stranke na Francoskem in v Belgiji so složne, kar se tiče potrebe narodne obrambe. To soglasje pa ho pri kraju tisto jutro, ko bo dosežena zmaga. Mi nismo tukaj, da bi branili svoje aristokrate in militariste, ampak da brani mo neodvisnost narodov in pravico samoodbrambe. Ponavljali ne bomo alzaško lorenskega zločina, da bi Franciji pomagali anektirati nemške pokrajine. Hočemo, da bo to od vsega začetka in absolutno jasno. Trden je naš namen, da ravnamo z drugimi enako pravično, kakor je pravična naša stvar. In če misli kdorkoli, da je Internacionalna mrtva, kličemo:

Živela Internacionalna za pravičnost in svobodo po vsem svetu!

KDO PLAČUJE DAVKE?

Glej, glej! Kdo bi si bil mislil, da pride čikaški državni pravdnik Hoyne do nazorov, ki jih že davno razglašalo socialisti?

V "metropoli srednjega zapada" so davki precej visoki, dasi more prebivalec milijonskega mesta prav malo opaziti o njih pameetni uporabi. Toda to je posebno poglavje, o katerem se morda zmenimo ob drugi priliki.

Kdor bi sumničil čikaške mogotee, da namenoma obremenjujejo kapitaliste, bi jim storil veliko krivico. Politične klike v tem mestu se lahko med seboj bojujejo, blatijo, opljuvajo, ali kaj so dolžne kapitalizmu, vedo vendar vse.

Toda naj je kakšen dovčni sistem kakorkoli izumetničen, tako vendar ni mogoče skrpati nobenega, da bi bili kapitalisti popolnoma oproščeni vsakega plačevanja. To pa bi bil njih ideal. In ker to ne gre, je med bogato gospodo škrapanje z zobmi, in kadar pridejo davki na dnevni red, so kapitalisti pravi revolucionarji.

Ko je bil milijonar Rosenfeld obtožen, ker ni plačal davkov od svojega osebnega imetja, oziroma ni izpolnil predpisane objave, so ga v njegovem klubu slavili kot velikega bojovnika in mučenika. Očitno se vodi med kapitalisti z vsemi sredstvi boj proti davkom, in razume se, da stoji "veliki" časopisi tudi pri tem delu brezpogojno v službi bogatinov.

Eden izmed kapitalističnih trpinov pa je izvršil proti davčnemu sistemu bojovito demonstracijo s tem, da se je izselil iz Chicago. To je bil Charles R. Crane.

Državni pravdnik Hoyne pravi, da ga ta izselitev ni presenetila. Večina milijonarjev stanuje izven mestnih mej v rezidencah ob severnem jezerskem obrežju v Lake Geneva, Heaton in drugih krajih izven Chicago, kjer so davki neznaniti. Svoje trgovine in tovarne pa imajo v Chicago. "Ni res", pravi Hoyne, "da nosijo bogatini največja davčna bremena. Oni ne plačujejo veliko. Siromašni razred, lastniki malih hišic, so tisti, na katerih počiva največja teža davkov."

Crane ne jemlje zemljišč, poslopij in strojev Crane Co. s sabo. Le za 15 milijonov dolarjev bondov odnese s sabo, in to je le del njegovega tukajšnjega bogastva. Stroji morajo izdelavati obresti za njegov kapital, uživa jih pa mož lahko, kjer se mu poljubi.

Če bi Hoyne malo globokeje pogledal v gospodarski sistem, bi spoznal, da plačujejo kapitalisti še veliko manje in delavski razred še veliko več, nego se mu zdi. Kajti tudi davke, ki jih bogatini plačujejo, jim morajo delavci zaslužiti s svojim delom. V resnici pa dajo vsa gospodarska bremena delavstvu na rame. Ali težko je zahtevati, da naj to spozna Hoyne in da naj to priznajo kapitalisti,

če nočejo cele trume delavcev spoznati te resnice, misleče, da oni kaj dobivajo od kapitalistov, medtem, ko kapitalisti le jemljejo od njih.

POLICIJSKA BRUTALNOST NA PORTO RICO.

Iz San Juan na otoku Porto Rico prihajajo vesti o strašni brutalnosti, ki jo je izvršila ondotna policija nad stavkajočimi poljskimi delavci. Ves čas, kar je trajala stavka, je vladal popoln mir. Vodila je štrajk Porto Rico Federation of Labor, in delavci so naposled zmagali. Njih zahteve so bile razmeroma zelo skromne, kajti ta proletarijat je vajen neverjetno siromašnega življenja.

Zdi se, da je zmaga delavcev pripravila policijo ob pamet Guverner Yager je prepovedal vse shode, dasi ni bilo za to nobenega povoda. V Arebeico je ondotni socialistični župan Enrique Landron protestiral pri guvernerju, ali zaman. Pri razpustu nekega povsem mirnega shoda pa je policija napadla štrajkarje, streljala nanje, njih šest ubila, okrog 50 ranila, potem pa še okrog 100 zaprla. S tem se n' bilo zadošeno njeni maščevalnosti, pa je zažgala okrog sto siromašnih delavskih koč.

Predsednik ondotne Fed. of Labor, ki je brezuspešno posredoval pri guvernerju, da bi ščitila zakon, naznanja, da bo apeliral na Zedinjene države in zahteval kongresno preiskavo tega divjega prilevanja krvi.

Delavci, za katere gre, delajo na ondotnih velikih sladkornih nasadih, ki so večinoma last ameriških kapitalistov.

O tej stvari bomo še poročali.

KJE JE ŠKANDAL?

General Crozier, ki stoji na čelu artilerijskega oddelka Zedinjenih držav, je zahteval sam proti sebi preiskavo.

Na vsak način se razvija zopet poglavje precejšnjega škandala. Kongresnik Tavenner iz Illinois trdi, da vodi krožek odločujočih mož pri vojaški upravi veliko korupcijo. Nekoliko ljudi z generaloma Crozierom in Humpreyem na čelu — pravi Tavenner — "zaslužijo" sedem milijonov dolarjev na leto s tem, da oddajajo nekaterim železarskim podjetjem kontrakte za pretirane cene. Posebno je ba je protežirana Bethlehem Steel Company v Pennsylvaniji, s katero je bil Crozier v trgovski zvezi, preden je postal general, in najbrže — pravi Tavenner — se ti stiki tudi pozneje niso pretrgali.

Croziera so ti očitki zelo razburili in s posredovanjem svojih prijateljev v kongresu je zahteval preiskavo, katero naj izvede vojni državni tajnik ali pa kongres sam. Obenem pa vrača Tavennerju "milo za drago."

Crozier je že nekoliko let načelnik artilerijskega oddelka in oddaja vse nabave. On trdi, da je Tavenner jezen zaradi tega, ker je general v arzenalu Rock Island, Ill, ki leži v Tavennerjevem volilnem okraju, uvedel nekatere reforme, ki so vzele raznim političarjem priliko za plenitev vladne blagajne. Crozier je iznašel artilerijski voz in prodal svoj patent betlehemske družbi. Tudi nekatere druge njegove iznajdbe je odkupila ta družba. Pravi pa, da je prekinil vse zveze s kompanijo, odkar je postal oddelni predstojnik. Sam priznava, da odirajo tovarnarji vlado, ali kar je mogoče storiti, da bi to preprečili, je baže storil.

Bil bi pravi čudež, če ne bi kapitalisti poizkušali odirati vlado; ali da jim je morala biti vlada izročena na milost in nemilost, se nam tudi ne zdi resnično.

Kar se tiče Tavennerjevih obdolžitve, seveda ne moremo vedeti, kaj je na njih. Ali na eni strani je na "sak način škandal. Preiskava, ki bi posvetila v to temo, bi bila vsekakor koristna.

"Prost kakor ptič v zraku", je bila nekdanj priljubljena primera, če je kdo hotel izraziti najpopolnejšo svobodo, ki si jo — more človek misliti. Ali vsemu je določena smrt; tudi ta primera nima več pravice do življenja. Človek mora iskati svobodo le tam, kjer ga ni. Zdaj si je osvojil zrak, leta po njem, in svoboda je izginila tudi odtod. Zračne bombe in zračni torpedi so jo prepodili.

Don Gršković uči socializem.

Med Hrvatimi v Ameriki je menda don Gršković največji patriot. Med njihovimi popi se zdi, da je res nekakšna bela vrana. On ne trobi v rog avstro-ogrškega "Narodnega Lista", ne preklinja Srbov, ampak ima drugačen ideal; on se navdušuje za zedinjenje Jugoslovanov.

To je stvar, o kateri bi se dalo čisto pametno govoriti. Tudi mi smo za zedinjenje Jugoslovanov. Lahko bi se reklo, da socialisti na tem polju niso povsem brez zasluge. V Evropi so bili naši sodrugi prvi, ki so imeli resnično jugoslovansko konferenco v Ljubljani, na kateri so bili zastopani Slovenci, Hrvati in Srbi kot gostje pa socialistični zastopniki skoraj vseh narodov Avstrije. Koliko važnosti je avstrijska Internacionala pripisovala tej konferenci, je označevalo dejstvo, da sta bila na njej navzoča še druga dr. Adler in dr. Bauer. Na konferenci so bile sprejete resolucije, ki so jasno izražale stremljenje jugoslovanskih socialistov po združitvi.

Med slovenskimi, hrvaškimi in srbskimi socialisti v Evropi so bile vedno tesne zveze. Na kon gresih v Ljubljani, Zagrebu, Sarajevu, Beogradu so se vedno vzajemno posečali in si pomagali pri delu. Za spoznanje dokaj zapletenega jugoslovanskega vprašanja so jugoslovanski socialisti v Internacionali storili, kar je bilo v njih moči.

Mi smo za združitev. In don Gršković je tudi za združitev. Bravo! Torej ni razlike med nami in vsi lahko stopimo pod Grškovićevo zastavo.

In don Gršković jo je uganil, ko je na shodu v Clevelandu zadeklamiral, da je to pravo socialistično vprašanje.

Toda kaj je to? Mi nismo prav nič navdušeni in absolutno ne najdemo poti, ki bi pripeljala don Grškovića in nas v en tabor. Nasprotno — vemo, da nimamo ničesar iskati pod njegovo zastavo. In če pravi don Gršković, da je njegova stvar socialistična, da bi jo morali socialisti sprejeti za svojo in takorekoč z dušo in s telesom podpirati, moramo odgovoriti, da se ne pojdemo učiti kakšnega novega, Grškovićevega socializma.

Najprvo je treba povedati, da ima socializem z zedinjenjem Jugoslovanov le toliko opraviti, da zahteva socializem neodvisnost in enakopravnost vseh narodov. In zdi se nam, da niso Slovenci, Hrvati in Srbi še dopolnjeni narodi, temveč elementi, iz katerih se sestavlja narod, ki bo sestavljen iz teh delov.

S tem procesom so spojena mnoga vprašanja, o katerih so nazori še zelo različni. In o teh vprašanjih bo treba še veliko in prav resno govoriti. Zakaj če se ima iz posameznih zlomkov, med katerimi so nedvomno še razlike, ustanoviti nekaj edinstvenega, se mora to zgoditi sporazumno sicer se zanese v usiljeno edinstvo že kal razdora, ki ima lahko najhujše posledice, celo pogin vseh delov.

Nihče ne more trditi, da je med jugoslovanskimi plemeni že dosežen sporazum. In nihče ne more povedati načina združitve, o katerem bi bil prepričan, da ga bo vsaj večina rada sprejela.

Nas ne vesele ta dejstva, ali utajiti jih ne moremo in ne smemo. Med Jugoslovani niso le razlike, ampak tudi nasprotja. In kdor se loti velikega dela, da zedini Jugoslovane, mora kaj vedeti o tem, kako se bodo odstranila nasprotja.

To pa kaže, da se tako zedinjenje ne more izvršiti brez naroda. Don Gršković in njegovi prijatelji mislijo drugače. Doktor Potočnjak je to naravnost povedal: Rusija nas osvobodi! Očitno temelji tudi don Gršković svoje upe na predpostavki, da se bojuje Rusija za našo svobodo, oziroma za svobodo naših rojakov v Evropi. To je namreč važna točka, na katero se ne bi smelo pozabiti, a zdi se, da pozabljajo prav nanjo sedanjí entuziasti.

Če se bo v sedanjí vojni odločevalo o usodi Jugoslovanov, poj

de za naše rojake v Evropi, ne pa za nas. Don Gršković, savezniki, ligaši i. t. d. pa hočejo, da naj mi govorimo in delujemo zanje. Doma, pravijo, ne more nihče svobodno govoriti, ker žugajo vsakomur ječa in vislice.

Resnica. Vemo, kako je v Avstriji. Potočnjak se moti, če misli, da nam pripoveduje kaj novega. Kljub temu: Kdo nas je pooblastil, da govorimo v imenu evropskih Jugoslovanov? Kje imamo vsaj moralno pooblastilo? Sedaj je vojna; Slovenci, Hrvati, Srbi v Avstriji, na Ogrskem, na Hrvaškem, v Bosni nimajo nobene prilike, da bi izrekli svoje mnenje, in če bi jo imeli, ga ne bi mogli svobodno izreči. To razumemo.

Ali kaj je bilo pred vojno? Kdaj se je sploh izrekla zahteva po zedinjenju tako, da bi se mogli sklicevati na to? Nobene, absolutno nobene opore nimamo. Še več: Ako bi dobili Jugoslovani habsburške monarhije danes garantirano pravico, da morejo svobodno glasovati o svoji bodočnosti, se moramo bati, da nas uženo v laž in da bo njih, ogrožena večina glasovala za Avstrijo.

Tukaj je veliko razpotje, ki nas loči od Grškovića.

"Narod mora sam odločiti o svoji usodi," pravimo mi, ker smo socialisti in demokratje.

"Jaz dam narodu tisto, kar smatram za najboljšo," pravi don Gršković, ker je samo narod njak.

Toda vzemimo najugodnejši slučaj: Pri mirovni konferenci se posreči doseči, da se izvrši pri vseh odvisnih narodih splošno glasovanje o njihovi bodočnosti in konferenca poda take garancije, da je glasovanje res svobodno. Tak predlog je prišel že lani od socialistične strani, davno prede, so se zbudili naši ligaši.

In vzemimo spet ugodni slučaj, da je večina Slovencev, Hrvatov in Srbov za neodvisno zedinjenje. Nastane vprašanje: V kakšni obliki naj se izvrši zedinjenje? Na nešteta detaljna vprašanja se pri tem niti ne oziramo, dasi jih je cela grmada, n. pr. vprašanje jezikov, vprašanje pisave, latinice in cirilice, vprašanje uprave i. t. d. Tudi v teh detaljnih vprašanjih se skrivajo velike težave. Ali glavno je to: Kako naj se izvrši zedinjenje? Ali naj Srbija anektira hrvaške in slovenske kraje? Naj se ustanovi Velika Srbija? Peter naj postane srbski ali jugoslovanski car?

Don Gršković pravi, da je to socialistična reč. Ali verjame don Gršković, da bo dinastija Karagorgjevičev in Njegušev ostavljena, da se more ustanoviti jugoslovanska republika? Kajti od socialistov pač ne sme zahtevati, da bodo pomagali povečevati dinastije, pa če so pomazane z vsemi slovanskimi barvami.

In naposled — če se ustanovi Jugoslavija, to vendar ni socializem. Zakaj v Jugoslaviji bodo ravno tako razredna nasprotja kakor v Avstriji, na Ogrskem, v Nemčiji, na Ruskem in po vsem kapitalističnem svetu. Delavci bodo v zedinjeni jugoslovanski državi izkoriščani, mala obrt bo uničevana, prepad med kapitalisti in proletariatom se bo razširil in socialni boj se bo nadaljeval na vso moč.

Torej je bosa, da je to socialistična reč.

Kljub temu smo za zedinjenje. Smo za narodno neodvisnost, ker jo zahteva socialistično načelo enakopravnosti, smo zanje, kajti če se izvede tako, da ne nastanejo v zedinjeni jugoslovanski državi nova narodna nasprotja, to se pravi, če se z njo reši narodno vprašanje, dobi socializem gladkejšo pot in kapitalistični priganjci ne bodo mogli sipati delavstvu nacionalnega peska v oči, kakor delajo sedaj, da ga odvrnejo od velikih socialnih vprašanj. Smo za zedinjenje.

Ampak to nam ne daje pravice, da bi kazali narodu Fato morgano, pa mu prisegali, da je to resnica. Noben Gršković, noben Potočnjak, noben aspirant na kak-

šen jugoslovanski ministrski portfej nima pravice govoriti tako, kakor da ima že jugoslovansko neodvisnost v žepu in ni treba nič drugega, kakor da se ustanovi še Liga, ki bo nabrala denarja.

Smo za zedinjenje. Ampak Ligaši so sploh onemogočili vsako naše sodelovanje, ker niso napravili iz tega narodnega vprašanja temveč svoje vprašanje. Splošno sodelovanje je le tam mogoče, kjer se od nikogar ne zahteva, da bi izdal in poteptal svoja načela. Grškovićevi preroki pa so postavili vprašanje tako, da se mora vsak zaveden socialist odvrniti od njih. Kajti kdor nam pravi, da nam prinaša kronani rabelj ruskega naroda svobodo, ne more pričakovati, da pojdemo le dva koraka z njim.

VREDNOST DELAVSKEGA ŽIVLJENJA.

V Royalton, Ill., je pred nedavnim 52 rudarjev izgubilo vsled eksplozije svoje življenje. Družba, ki je lastnica ondodnih jam, je kršičanska in kulturna ter ima sree za delavce. Zato je sklenila, da plača vdovam in sirotam ubitih odškodnino. Ponudila jim je 25.000 dolarjev.

Brez svinčnika lahko izračunate, da je to še nekoliko manje kakor 500 dolarjev za vsakega rudarja. Toliko je vredno delavsko življenje v Ameriki.

Uradniki Illinois Federation of Labor pravijo z ozirom na ta slučaj, da bi bil nužno potreben zakon za prisilne odškodnine. Že po sedaj veljavnem zakonu bi morala dobiti vsaka vdova 1500 dolarjev; a s svojimi zahtevami morajo iti pred sodišče, procesi se lahko vlečejo nekoliko let, vdove in sirote naj pa gledajo, kako se prežive do konca pravde.

Od slučaja do slučaja spoznavajo ameriške Unije potrebo delavskega zakonodajstva. Ali pri volitvah bezlajo njih uradniki za demokrate, republikance, progresiste, le da bi se delavci politično postavili na svoje noge, ne šarajo. Odkod pa naj tedaj pridejo delavski zakoni? Kdo more resno pričakovati, da bodo kapitalisti sklepali zakone, s katerimi si bodo sami nalagali dolžnosti?

FAMOZEN SODNIK.

Poročali smo že, da je zvezni sodnik Dayton v disciplinarni preiskavi, ker se mu očitno, da je zelo zlorabljal svoj uradni položaj. Kakšnega mišljenja je ta mož, so pokazali nekateri momenti iz njegovega zaslišavanja pred kongresnim justičnim pododsekom.

Zastopnik Gard iz Ohija ga je vprašal: Niste li dejali, da je vsak rudar, ki se pridruži organizaciji United Mine Workers, zarotnik?

Nato je odgovoril famozni sodnik: Če niso izpremenili svojih pravil in svojega postopanja; vedaj so United Mine Workers organizacija, ki je v nasprotju z zakonom.

Gard je nadaljeval: Ali je res, da so Vaši nazori taki, da označite vsakega moža, ki pripada organizaciji United Mine Workers, brez vsakega zaslišavanja za zarotnika?

Sodnik je odgovoril: Če kdo pozna njihovo postopanje, pa se jim pridruži, tedaj je zarotnik.

Lahko si je misliti, kaj imajo delavci pričakovati od sodnika, ki ima take imenitne nazore.

ZAKON VELJA.

Najvišje zvezno sodišče je izreklo, da velja zakon o osemurnem delu v državi Californija tudi za natakarske, za bolniške strežnice in za ženske v lekarnah.

Malokdaj se sliši od zveznega najvišjega sodišča kaj dobrega Topot ga je izjemoma mogoče pohvaliti.

TAYLORJEV SISTEM.

Senatu je bil predložen zakon, po katerem naj bi se v vladnih arzenalih odpravil takozvani Stop watch sistem, ki ni nič drugega kakor Taylorjev sistem, ter izplačevanje premij delavcem, ki se izkažejo s posebno pridnostjo. Nauk za Gompersa!

SE ENA DELAVSKA PRIJAZNOST.

V zakonu, s katerim se dovoljujejo potrebščine za armado, je bila točka, ki je izrekala, da naj noben superintendent ali paznik ne dobiva vladne plače, ako rabi takozvani Bonus ali pa Stop watch system za to, da nažene delavce na pospešeno delo. V poslanski zbornici je bil zakon sprejet.

Senatni odbor je pa opazil konjsko kopito, ki je bilo v njem skrito, in ker se v tej "gosposki zbornici" dobro spoznajo, kar se tiče kapitalističnih interesov, so ertali to točko. Imeli so pa tudi izgovor. Uslužbeni arzenala Pfrankfort v Philadelphiji so vložili peticijo, s katero so protestirali proti odpravi premij.

Senator Hughes je povedal svojim gospodom tovarišem, da sta superintendent in paznik arzenala Frankfort prisilila uslužbenca da so podpisali to peticijo. Pravil je tudi, kako se izrabljajo s pomočjo Bonus sistema delavci v svilaruah v New Jersey. Ali govoril je gluhim ušesom.

Senat je ertal točko z 31 glasovi proti 29.

Modrijani pravijo, da delavcem ni treba političnega zastopstva. Meščanske stranke bodo že storile zanje, kar se da storiti.

Modrijani naj odpro oči, pa bodo videli.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

J. B. Cleveland: Veliko je knjig, ki bi jih bilo vredno prevesti v slovenščino. Ali kdo bo izdal knjige, če ne ve, da se bo toliko prodalo, da ne bo imel izgube? Z zdravniškimi knjigami je pa še poseben križ, ker obsegajo veliko nenavadnih izrazov, prevajati se morajo pa zelo vestno, ker napravijo drugače lahko veliko več škode kakor dobrega Kdor bi tako knjigo izdal, bi moral računati tisk, papir, prevod, knjigovezbo in svoj trud z upravo, razpošiljanjem i. t. d. Ne verjamemo, da bi se tukaj kdo našel za to.

A. B. Cleveland: Pri vojnih izdatkih morate razlikovati svote, ki se dovoljujejo iz proračuna pa vojna posojila. Vsako leto se dovoljujejo v militarističnih državah "redni" in "izredni" izdatki za vojsko in mornarico. Redni izdatki rastejo, kakor se pomnožuje vojska; izredne pa zahtevajo, kadar nabavljajo novo orožje, nove ladje, novo opremo, ali pa kadar izvršujejo kakšno reorganizacijo. Velik del takih izrednih stroškov se potem izpreminja v redne, ki se ponavljajo leto za letom. Vsi taki izdatki gredo iz državnega, t. j. davčnega denarja; če so svote posebno velike, se najame državno posojilo, in obresti ter amortizacije so plačujejo z državnimi dohodki. Seveda se vsled tega povišujejo davki. Za vojno so države zahtevale izredne proračune in izredna vojna posojila, ki se, kakor opažujete, še ponavljajo. Posojila so lahko "zunanja" ali pa "notranja". Če si izposodi država denar pri kapitalistih druge države, je to zunanje posojilo. Za vojno to ne gre, ker bi bila kršitev nevtralnosti, če bi se kakšni vojskujoči državi posodil gotov denar za vojaške namene. Ali kapitalisti najdejo tudi tukaj izhode. Tako n. pr. je Rusija najela po posredovaleh posojilo v Ameriki; tukajšnji kapitalisti torej zaupajo, da Rusija ne bo take tepena, da jim ne bi mogla poplačati dolga. Gotovega denarja pač ne pošiljajo v Petrograd ampak s tem denarjem se plačuje kar naroča Rusija v Ameriki. Večinoma so pa vojna posojila "notranja". Razpišejo se. Kdor ima toliko denarja, da lahko dela take finančne operacije, podpiše, koliko misli posoditi. Seveda prihajajo v prvi vrsti velike banke v poštev; pa tudi posamezni privatni kapitalisti in kakor čitate dežele, občine i. t. d. Tudi škofije, samostani i. t. d. podpisujejo vojna posojila Avstrije. Če bi bilo takega posojila recimo dvakrat toliko podpisano kot je razpisano, se vzame od vsakega polovica. Posojilo se razpiše po gotovem kurzu; n. pr. 46.5 vinarjev šteje za krono. Obresti se pa

Zimski kašelji —

kateri se ni hotel vdati nobenemu načinu zdravljenja ali katerega ste vsled kateregakoli vzroka zanemarjali — se lahko hitro olajša in bolnik spravi zopet k zdravju, ako se uporabi

Severa's Balsam for Lungs

(Severov Balzam za Pljuča). Njegovo težilno vrednost je izkazal v mnogih tacih slučajih. Sledeči je eden izmed teh:

"Moja mala hčerka je imela kašelji že od zime. Dali smo ji Severov Balsam za Pljuča in ko smo porabili dve steklenici, je kašelji popolnoma izgnil. Mi imamo Severove Pripravke vedno pri roki in ti so Severov Regulator, Severov Življenjski Balsam, Severov Nervoton, Severov Želodčni grenček, Severove Jetrne krogljice in Severovo Gotlandsko Olje. Vsi ti so izborni Josephine Batsjovak.

34 E. Stanton St., Hudson, Pa.

Zoper kašelji.
oslovski kašelji, vnetje sapnika, hripavost in davico poskusite Severov Balsam za Pljuča.
Cena 25 in 50 centov.

Ako ste se prehladili,
poskusite Severa's Cold and Grip Tablets (Severove Tablete zoper prehlad in hripol).
Cena 25 centov.

Spomladanski opahki.
in enake arbeče kožne bolezni lahko hitro in uspešno odpravi Severa's skin Ointment (Severovo Mazi- lo zoper kožne bolezni.)
Cena 50 centov.

Severove Pripravke
imajo napredaj lekarnarji vsespodaj. Zahtevajte Severova. Ako jih ne morete dobiti, naročite jih od nas.

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS IOWA

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastonj. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ
324 BROAD STREET TEL. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Nepretirano ROJAKI! Oglasite se v moji gostilni kadar greste v mesto ali iz mesta in prepričali se boste, da točim najboljše vsakovrstno pijačo. Ako pridete enkrat v mojo gostilno, sem zagotovljen, da boste še prišli.

JOS. SLABE
216 So. Genesee Street Tel. 302 Wanuegan, Illinois

Sedaj je čas!

FARME Zemljišče za FARME

v Wisconsin in Michigan

Na farmi zamorete postati samostojen in neodvisen gospodar, zasigurati si boljše bodočnost in preskrbeti sebi in svoji družini boljše življenje kot zamorete doseči v zaduhlih tovarnah, nevarnih rudokopih in velikomestih, kjer je brezposelnost na dnevnem redu.

Kupite si kos dobre in rodovitne zemlje v eni ali drugi teh držav in v kratkem boste sprevideli, da ste napravili prav. Mi lastujemo nad sto tisoč akrov dobre in rodovitne zemlje poleg prijaznih mest in trgov, šol, železnic, cerkev, trgovin i. t. d., kjer se nudijo vsakemu vsakovrstne ugodnosti ki jih farmar potrebuje. Dobro podnebje, zdrav in čist zrak, izvrstna in zdrava voda in prijazen svet.

Zemljo zamorete kupiti sedaj še po jako nizkih cenah in izvanredno ugodnimi pogoji, tako da si vsakdo lahko farmo kupi in pripomore do dobre in dobičkanosne domačije. Poleg omenjene zemlje imamo tudi nebroj že tudi deloma obdelanih farm na prodaj po istotako nizkih cenah in ugodnih pogojih.

Sedaj je čas da si preskrbite potrebne informacije in podrobnosti glede zemlje in farm, posebno ako se nameravate že letos naseliti ter s tem tim prej svoje blagostanje pospešiti. Vsa pojasnila Vam pošljem drage volje in popolnoma brezplačno. Pišite na:

A. Mantel

GRIMMER LAND CO.
133 W. Washington St. CHICAGO, ILL.

ZAPOMNITE SI: Vsak cent ki ga naložite na farmo ali zemljo ki ste jo pri nas kupili vam nosi najmanje 10 odstotkov obresti, ne- vštvešči skupična ki ste ga za svoje pridelke prejeli.

računajo od celih zneskov. Plačevale se bodo obresti iz državne denarja. Država, ki zmaga, gleda, da iztisne iz premagane "vojno odškodnino"; če se ji te posreči, lože poravnava svoje dolgovce. Če ne, vpelje nove davke, da more plačevati obresti. In če mora plačati vojno odškodnino, prevla seveda tudi to na ljudstvo. Jasno je, da so pri tem reveži najbolj tepeni. Kdor pa ima par milijonov in more upati, da njegova država ne bo razbita, lahko napravi dobro kupčijo. In pravzaprav se mu še poraza ni treba bati. Zakaj če nastanejo teritorialne izpremembe, mora tista država, ki dobi kakšen kos zemlje, prevzeti tudi nanj odpadajoče državne dolgove. In kapitalistu je nazadnje vseeno, če mu plačuje Peter ali Pavel; da mu prihaja le denar v bisago. Kdor nima bogastva, seveda ne bo užival kurzne difference in obresti, zato pa bo plačeval več davkov.

Avella, Pa.: Ni bilo prostora. S tem smo skoraj vedno na tesnem. Anonimni falot v Clevelandu. Če se upate zagovarjati svoje besede, bi šuft, ki se skrivate za Serafinom, tedaj povejte svoje ime. Pa si ne mislite, da delajo take lumpovske reči na koga vtisk. Razumete?

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1906.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRAN PAVLOVIČ, box 705, Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 3, box 50, West Newton, Pa.
Tajnik: ALOJZIJ BAVDEK, box 187, Conemaugh, Pa.
Pomočni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa.
Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomočni blagajnik: JOSIP MARINČIČ, 5409 St. Clair Ave., Cleveland, O.

ZAUPNIK:

ANDREJ VIDRIH, box 523, Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, Lock box 57, Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAŠIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Tolleston, Sta., box 73.
NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Craib st., Numrey Hill N. S. Pittsburg, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORSEK, 1. porotnik, Box 195, Radley, Kansas.
JAKOB KOČJAN, 2. porotnik, 274 Lannen Street, Johnstown, Pa.
ALJOSIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4. box 86.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

GLAVNI URAD v hiši št. 46 Main Street, Conemaugh, Pa.

POMOŽNI ODBOR:

Spental Ivan, Conemaugh, Pa., box 273.
Gačnik Ivan, 425 Coleman Ave., Johnstown, Pa.
Gabrenaja Jakob, box 422, Conemaugh, Pa.
Bove Frank, R. F. D. 5, box 111, Johnstown, Pa.
Suhodolnik Ivan, box 781, South Fork, Pa.
Zoler Alojzij, box 514, Conemaugh, Pa.

PRIPRAVLJALNI ODBOR ZA ZDRUŽEVANJE SLOVENSkih PODPORNih NAPREDNIH ORGANIZACIJ.

Predsednik: Viljem Sitar, box 57, Conemaugh, Pa., član S. D. P. Z.
Zavertnik Jožef, 2821 Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. N. P. J.
Martin Konda, 2656 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. S. P. Z.
Hrast Anton, P. O. New Duluth, Minn., član S. N. P. J.
Štefančič Martin, box 78, Franklin, Kans., član dr. sv. Barbare.
Frank J. Aleš, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill., član S. D. P. & P. D.
Goršek Ivan, box 211, West Mineral, Kans., član A. S. B. P. D.

Uradno Glasilo: PROLETARCO, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno proseni, pošiljati vse copise in denar, naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštne; Expressib; ali Bančnih denarnih sakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kakšne pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo urad glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

CLEVELAND, O.

Članom društva "Delavec" št. 51 S. D. P. Z. se naznanja, da se sklep zadnje društvene seje glasi, da mora vsak bolniški obiskovalec na seji ustmeno ali pa pisмено sporočiti o stanju bolnikov, katere je on obiskal. Kdor tega ne stori, bode za 14 dni suspendiran, oziroma se mu otegne 14 dni bolniška podpora, ako bi slučajno bil bolan.

Seja našega društva se vrši vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9 uri dopoldan v John Godinovi dvorani na 6025 St. Clair ave.

Edward Branisel, tajnik.

NAZNANILO.

Naznanja se članom društva "Jutrzanja Zvezda" št. 41 S. D. P. Z. v Clevelandu, O., da naj se zanesljivo vdeleže prihodnje mesečne seje, katera se vrši dne štiriinajstega marca. Poleg drugih stvari je na dnevnem redu tudi glasovanje za zvišanje posmrtnine in bolniške podpore.

Naznanja se tudi sklep zadnje društvene seje, kateri se glasi, da kdor se ne vdeleži treh društvenih sej, da bode suspendiran. To velja tudi za tiste, kateri ne plačajo mesečnih asesmentov. Blagajna je prazna in odborniki se moramo ravnati po pravilih.

Frank Kokatec, tajnik.

IZ NASELBIN.

Little Falls, N. Y.

Cenjeni sodrug urednik!

Skoraj vsak teden čitam kakšen dopis iz naše nasebine v "Gl. N." ali pa v "A. S." Ali dopisi s takimi vsebinami ne dajejo dobrega izpričevala naši nasebini, ki jo bodo pametni ljudje smatrali za norišnico. Ako poslušam človek te debate, ki jih imajo zaradi evropske vojne, se mu mora že vse pristuditi; po tem pa še te modrosti po časopisih! Eni so Kranjci, drugi nemurji, nekaj je tudi Avstrijancev, Slovencev je pa prav malo. Vsak piše bolj "učeno", ampak pred vso to učenostjo bi človek pogledal. Zato se menda nobeden ne upa z imenom na dan.

Po mojem mnenju bi bilo veliko bolje, če bi si ustanovili socialističen klub in si nabavili kakšne take knjige, da bi se ljudje kaj naučili iz njih. Vsi smo ubogi delavci, ki bi morali najprej misliti na to, kaj nam je kot delavcem potrebno. Vsem bi koristilo, če bi se kaj naučili, da bi vsaj vedeli, zakaj trpimo in kako bi se dalo popraviti. Kdor ima bolj odprte možgane, naj bi pa druge lepo podučil, ne pa zmerjati se po časopisih z vsakovrstnimi priimki in celo z osli.

Klub naj bi se ustanovil, pa če bi imel prav v začetku le malo članov. Poznali bi se vsaj tisti, ki hočejo res kaj pametnega, potem bi že gledali, da bi se še drugi spametovali.

Pozdravljam Štajerce, Kranjce, nemškutarje, Slovence, povrh pa še Avstrijance.

Elizabeta Penich.

Panama, Ill.

Cenjeno uredništvo Proletarca!

Ker je že mnogim znana tukajšnja nasebina, ne bom opisaval vseh njenih podrobnosti. Delamo vsak dan, toda zaslužek je vzle temu slab, to pa zato, ker je rov prenapolnjen s premogariji.

Na društvenem polju smo dobro stoječi, tako da se za slučaj nezgode vsako lahko zavaruje, posebno pa sedaj, ko je naša S. N. P. J. znižala pristopnino in razredno razdelila smrtnino in podporo, vsakemu na njegovo lastno poljubnost.

Kako stojimo pa na političnem polju? To vprašanje bo bolj težko rešiti. Ne oziraje se na kritiko, hočem z boleznijo na dan, četudi prepogor pravi, da resnica oči kolje. Tukajšnji soc. klub je bil ustanovljen meseca marca l. 1911. s 30 člani; sedem članov je odpotovalo, drugi še bivajo tukaj; toda kaj je vzrok, da so zaspali in se več ne zdramijo?

Po dvaletnem tukajšnjem bivanju sem imel mnogo prilike opazovati vse klubovo delovanje in videl sem takoj, da mu ni zagotovljen obstoj. — Prvič je preveč deloval alkohol, — drugič je bilo preveč zahrbtnega govorenja in ogovarjanja, kar je največ povzročilo neprijaznost in sovraštvo med člani. Tretjič pa je bila tu oseba, ki se je najbolj trudila za ustanovitev kluba, trn v peti večin. Začelo se je delovati za klubov propad in pogin. Odpadali so pomalo kakor medene hruške v jesenskem času. Član, ki je bil skoraj vsem na poti, se je umak-

nil, toda ostalo je vse tako kakor je bilo; spi se spanje pravičnega.

Klub še stoji, toda na robu propada; držita ga samo še dva trdna člana, da ne pade v večno temo.

Cenjeni sobratje! Slišal sem po strani, da jih je mnogo, ki mislijo in žele zopet pristopiti. Ključem vam vsem, ki imate v resnici socialno misel, da to res storite. Vstanimo in podajmo si roke bratske solidarnosti, ter delujmo složno, ker le v slogi je moč.

Res je, da se še vedno dobe taki, ki na videz odobrujejo socialno delovanje, toda v srečo ga pa mrze; ali mi se na take ne oziramo. Mi smo si zaertali pot, po kateri bomo korakali s trdnim sklepom, da se hočemo bojevati do svojega zaželenega cilja.

Nadalje opozarjam vse tiste člane, ki imajo kake klubove knjige, da jih blagovolijo vrniti, da se den vse v pravi red. Omeniti moram tudi, da se je že nekolikokrat zaletel v tukajšnjo nasebino ptič s črnim perjem, belim ovratnikom, rdečim kljunom, z gniljivim, sladkim petjem, nagovarjajoč tukajšnje ljudi za zgraditev "svetega hrama". Ne mislim pa, da mu bo sreča mila. Vendar se jih pa še dosti dobi, ki odobrujejo sebi nastavljen past. Učenič, ki uče svete molitvice in nadnaravne budalosti, v katere sami ne verjamejo, nam ni treba, treba pa nam je dobrih šol in v njih učenič, ki bi učili resnice in spoznanje.

Socialistični pozdrav!
Andrej Heršič.

San Francisco, Cal.

Nisem se doslej podajal v javnost z osebnostmi, ali ker že nekaj časa v slov. listu "G. S.", lete "kritične iskričice" od neke tukajšnje stranke proti tukajšnjemu slovenskemu naprednemu narodu, ki obdolžujejo slov. napredni organizaciji in njih uradnike nerednega poslovanja, se je treba oglašiti. Omenjam, da dotični "kritik" že davno ni več član napačnih organizacij.

Obsojati je take dopisnike, kakor tudi urednike listov, ki priobčujejo kritične dopise, tičeče se društvenih stvari. Čemu izdajajo organizacije pravila? Ako bi jih članstvo nekoliko bolj vpoštovalo, ne bi bilo toliko brezpotrebne kritike po listih. Vprašam e. člane slov. naprednih organizacij, čemu so konvencije, čemu opravilniki za društvene predsednike, ki določajo sejni red, čemu je izvoljen glav-

ni porotni odbor? Čemu se pritožujejo člani v listih po preteku sedmih let po njih izključitvi, da društva po krivem odteguje bol. članom podporo? — Seveda, to ne stoji v pravilih, da je društvo primorano določati podporo članom, kateri posedajo, cele noči v saloni, vlečejo starokrajski meh, potem pa pridejo na sejo, zahtevajo podporo za bolezen, ker jih bole prsti od "muziciranja". Torej čemu se člani, vsegavejni v društvenih točkah, ako se jim je godila krivica od strani društ. uradnikov, ne obrnejo s pritožbo do glavnega porotnega odbora in do konvencije, dokler so še člani?

Kadar pa niso več, naj pa odmaknejo svoje prste od organizacije. In uredniki listov, ki priobčujejo kritike v društ. ozirih, naj bi bili nekoliko bolj razsodni, kajti njih krivda je, ako si nakopljajo in napravijo slab vtisk v slov. naprednem narodu.

Na vse druge izjave, v katerih obdolžuje omenjeni dopisnik društvene uradnike ne vem vse kakšnih napak, katerih vseh lastnik je pa sam, ni vredno odgovarjati, ker so prazna ničla. Prepuščam, naj bodo njemu samemu v veselje in naj se z njimi ukvarja. Kajti kakšnega koristnega dela za napredek našega pametnega mislečega naroda ne bo z ozirom na njegovo glavo in njegov značaj nihče pričakoval od njega.

Prepuščajoš mojo izjavo v razsodbo splošnemu članstvu slov. naprednih organizacij, pozdravljam vse člane.

A. Serjak,

bivši taj., dr. št. 46.
S. S. P. Z.

East St. Louis, Ill.

Za bolnega sodruga Ivana Badalića so nabrale do 12. februarja sledeče organizacije J. S. Z.: št. 9 dol. 5; št. 14 dol. 3; št. 16 dol. 5; št. 18 dol. 4; št. 20 dol. 5; št. 22 dol. 5; št. 41 dol. 2; št. 56 dol. 10; št. 59 dol. 4; št. 67 dol. 2; št. 73 dol. 4; št. 90 dol. 5; št. 107 dol. 11; št. 108 dol. 15.80; št. 109 dol. 10; št. 122 dol. 1; št. 131 dol. 1; št. 132 dol. 5; št. 141 dol. 2; št. 147 dol. 2.

Socialistični pozdrav.
Tomo Franič, taj. udr. 56.

Gospod urednik!

Akoravno nisem naročnica, vendar pazno prečitam vsako številko "Proletarca," ker dobi v njem

Naša majska izdaja.

Se dva meseca imamo do prvega maja, ki je po svobodnem sklepu organiziranega zavednega proletariata delavski praznik. O pomenu tega praznika nam ni treba razpravljati na tem mestu. Delavstvo manifestira prvega maja predvsem svoje zrelost; s tem praznovanjem dokazuje, da se zaveda, kateremu razredu pripada; s svojo manifestacijo, ki se vrši po vsem svetu hkrati, potrjuje, da je delavstvo vseh dežel in vseh narodov ena in enotna velika armada, ki stremi po popolni združitvi, da doseže v njej moč, ki je potrebna, da se reši iz kapitalističnega suženjstva.

Prvi majnik je dan delavskega edinstva. Kakor so delavci povsod izkoriščani in zatirani v kapitalističnem sistemu, tako morajo biti složni v obrambi in v boju, če hočejo streti sile izkoriščanja in zatiranja.

Prvi majnik je praznik boja, tistega boja, čigar cilj je resnična svoboda in enakost, boja, ki se vodi "z uma svitlim mečem."

Prvi majnik pa je tudi praznik miru, svetovnega miru, in močoven protest proti vojni in militarizmu. Zato ima praznovanje prvega majnika letos poseben pomen. Nekoliko milijonov naših bratov in tovarišev leži v evropskih zakopih s puškami v rokah, za kanoni, možnarji in mitraljezi, na tuje povelje ubijajoči drug drugega. Več kakor milijon jih že leži pod zemljo, in še nekoliko milijonov jih leži po bolnišnicah. Za tuje interese, na tuj ukaz, sebi le na škodo, se koljejo tisti, ki so drug drugemu najbližnji.

Vemo pa, da je tudi ta grozna, največje strahote z največjo blaznostjo in z najgrozovitejšo ironijo prepletajoča tragedija posledica tistega kapitalističnega sistema, ki ubija delavce vsak dan po jamah, plavžih, jeklarnah, železnicah itd. ter napolnjujejo ves svet z reveži in pohabljenici.

Le zmaga delavstva more ustvariti razmere, v katerih bo človeštvo uživalo mir.

Boju za tako zmago je posvečen praznik prvega majnika.

Tudi "Proletarce" hoče za ta praznik izpolniti svojo dolžnost. Kakor že zadnja leta izide "Proletarce" tudi za ta dan v povečani obliki. Če bodo naročila zadostna, bo tiskan

najmanje na 16 straneh.

Ta številka bo izdana dne 28. april, tako da jo bodo vse nasebine lahko imele 1. maja.

Uredništvo in upravnštvo se potrudita, da storita najboljše, kar bo mogoče. Prirejeno in izbra-

no bo gradivo, ki bo gotovo zadovoljilo vse čitatelje in ki bo obenem najbolje služilo za propagando. List bo bogato ilustriran in poskrbljeno bo, da bo tudi s tem delom čitateljem najboljše ustrezno.

Česar pa ne moreta storiti upravnštvo in uredništvo sama, je agitacija za razpečevanje te slavnostne izdaje. To je naloga, ki jo morajo prevzeti in izvršiti naši sodrugi po nasebinah in od njih pričakujemo, da jo izvrše čim temeljiteje. Komur je boj za osvoboditev proletariata resna zadeva, bo gotovo storil, kar je v njegovih močeh, da se čimbolj razširi ta izdaja, ki bo prispevala razredni zavednosti in probujaj našega delavstva.

Upravnštvo računa, da izide slavnostne številke Proletarca

najmanje 16.000 iztisov.

To se lahko doseže, ako se vsi sodrugi lotijo agitacije. In če se doseže, bo tudi nam mogoče napraviti tak list, da ga bodo vsi čitatelji veselili.

Sodrugi! Imejte pred očmi, da je prvi majnik praznik, katerega si je delavstvo samo izvolilo in določilo, da torej ni nobenega cerkvenega in državnega praznika, ki bi mogel imeti enak pomen.

S to mislijo pojdite na delo in gotovo dosežete uspeh.

Izpolnite in izrežite ta kupon, ter ga nam pošljite!

Upravnštvu "PROLETARCA"

4008 W. 31st St.
CHICAGO, ILL.

Pošiljam ..... dol. .... cent. za

..... iztisov majske številke "Proletarca."

Pošljite na naslov:

Ime.....

Ulica.....

Mesto.....

jih mož in podpirajmo jih v socialnem boju za enakopravnost in svobodo.

Gledati moramo tudi žene, kako bomo vzgojile svoje otroke, da jim bo zasi ala lepša zarja.

Kar se tiče daril za stavkarje, mislim, da bi bilo najbolje, če kdo kaj daruje, da se pošlje naravnost društvom ali pa znanim zanesljivim družinam. Ker le tako je upati, da pride v prave roke.

S soc. pozdravom

Eni Koran.

Avela, Pa.

Cenjeno uredništvo!

Prosim odstopite mi malo prostora v predalih vašega lista "Proletarca". Mislim da iz naše nasebine še ni bilo čitanih dopisov. Tukaj nas biva le malo Slovencev in še ti se krčijo vsakdan; eni se selijo v druge nasebine, drugi se morajo poslavljati za večno, ker prihaja ponje neizprosna smrt. Tako je pobrala iz naše srede našega rojaka in sobrata Johan Dolinarja v najlepši moški dobi, v starosti 33 let. Rajni je bolehal samo 14 dni in to na srčni bolezni. Zapuščena žalujejo ženo in tri nedorasle otroke. Bil je član treh pod. dr. Slovenski Bratje št. 47 S. D. P. Z., dr. Sv. Jožefa št. 21 K. S. K. J. in dr. Sv. Jurija št. 41 v Roseville, Pa. Pogreb mu je priredilo dr. Slov. Bratje št. 47 S. D. P. Z., ki se je vršil 17. februarja na katoliškem pokopališču v Roseville, Pa. Lepa hvala dr. Sl. Bratje za darovani venec, tako tudi dr. Sv. Jožefa št. 21. Mislim pa, da ne bi bilo za člane tega in pa društva Sv. Jurija št. 41 nič prehudega, če bi se jih bilo vsaj nekoliko udeležilo pogreba njihovega več kot 10 letnega sobrata. Rajni je bil doma iz stare oseliske fare, vas Podgora, zapuščena v stari domovini očeta in mater, sestro in enega brata, tako isto tu brata in sestro. Bival je u Ameriki 15 let.

Naj mu bo lahka svobodna gruda u novi domovini.

Zahvalimo se sobratu John Debelaku, ki je imel prav pomemben govor pri krsti rajnega, predno so ga položili na mrtvaški voz, ker nam niso dovolili črnokutarji govoriti ob njegovem grobu.

Kar se tiče dela je tukaj bolj srednje; delamo 3—4 dni na teden, delavcev je pa veliko brezposelnih, tako da se sploh prav malo more zaslužiti.

Pozdrav vsem naročnikom in čitateljem Proletarca.

Martin Obed,
preds. dr. 47. S. D. P. Z.

Imperial, Pa.

Cenjeni urednik Proletarca!

Ker se že dolgo nič ni čulo iz naše nasebine, hočem jaz povedati, da so razmere, kar se dela tiče, prav nič vredne. Dela se po dva dni na teden, in še takrat se ne more zaslužiti za sol in tobak. Nikomur ne svetujem, da bi hodil sem, ker je že zdaj vse prenapolnjeno.

V društvenem oziru napredujemo dobro; imamo tri podporna društva. Ustanovili smo tudi Dramatično Društvo, ki pa sedaj nič prav ne napreduje, nekaj ker so razmere slabe, nekaj pa tudi zato, ker je med našimi rojaki premalo zanimanja. Upam, da ga bo več, kadar se zboljša položaj. Ustanovili smo tudi čitalnico, ki je tukajšnjemu narodu zelo potrebna.

Nedolgo tega mi je prišla v roko naša Avera Mica in opazil sem, da je preoblečena. Prej je imela rdečo obleko, sedaj ima pa svetlozeleno. Nemara je hotela malo kokerirati s kakšnim socialistom, pa se ni strinjalo, in zdaj je od jeze pozelenela.

Kar blebeče o socializmu, je tako neumno, da bi mi bilo žal za čas, če bi ji odgovoril. S svojimi budalostmi dokazuje, da je pisana za bebece, ne pa za pametne ljudi. Boji se pa socializma kakor kapitalisti. Ali ni to jasen dokaz, da trobita kapitalizem in klerikalizem v en rog?

S soc. pozdravom

Josip M. Rudolf,
vodja Sl. Dram. Druš.

Človeška kri in kri človeku podobnih opic ima enake lastnosti. Če bi vbrizgnil človeku voljo kri ali pa volku človečjo, bi v prvem slučaju poginil človek, v drugem pa volk. Če se vbrizgne taki opici človeška kri, se pa prav dobro počuti. To je dokaz sorodstva. Nič ne pomaga.

Stranka

Chicago, Ill.

Člani Soc. Kluba šte. 1. J. S. Z. smo pred nekako štirimi meseci stavili iniciativni predlog oziroma načrt in sicer v obliki pravil za J. S. Z. eksekutivnemu odboru Jug. Soc. Zveze, in kakor je bilo že poročano v zapisniku seje eksekutive, je bil ta načrt (predlog) zavržen z 9 proti 4 glasovi. Treba je pa na tem mestu stvar pojasniti, da smo Slovenci glasovali vsi razen gl. tajnika, da se ta načrt objavi v glasilih zveze; nasprotno so pa glasovali vsi Hrvati, Srbi in gl. tajnik, da se ne dovoli, da se objavi in tako omogoči do podpore desetih klubov, na kar bi postal predlog in tako prišel pozneje na splošno glasovanje članstvu. Seveda, načrt je prišel nazaj na klubovo sejo in članstvo kluba se je izreklo na svoji zadnji redni seji, da se ta načrt priobči v listu "Proletarec" in se s tem razvije diskusija. Torej klub šte. 1 J. S. Z. enostavno apelira na vse Soc. klube in posamezne člane, ta vzamejo ta načrt v pretres na svojih sejah. Ter izrazijo svoje mnenje za ali proti, da tako spoznamo, ali je članstvo za tak predlog ali ne. Ako se bo več klubov izrazilo v prid tega načrta, za ta iniciativni predlog, potem bo naš klub šte. 1. J. S. Z. ponovno predložil načrt seji eksekutive J. S. Z., da ga odda v glasila za potrebno podporo desetih klubov. Čitajte pazno in primerjajte ga s sedanjimi pravili. Načrt se glasi naslednje:

IZJAVA IN PRAVILA JUGOSL. SOC. ZVEZE V AMERIKI.

Jugoslovanska socialistična zveza v Ameriki stoni na načelih mednarodnega socializma in priznava program in pravila socialistične stranke (Socialist Party) v Zed. državah.

Kot vseh skupne stranke (Socialist Party) so ji veljavna za vse člane J. S. Z. tudi pravila državnih in okrajnih organizacij. Za notranje delo pa določa zveza še sledeča pravila, sprejeta na splošnem glasovanju članstva.

PRAVILA.

1. Ime, delokrog in sedež organizacije.

- 1) Ime: Jugoslovanska Socialistična zveza v Ameriki.
- 2) Delokrog zveze obsega Zed. države, Canada in Mehiko.
- 3) Sedež zveze je v Chicagi, Ill.

2. Namen in cilj.

1) Namen Jugoslovanske Socialistične zveze je organizirati ameriške Jugoslovane v socialistične skupine, (klube) seznaniti jih potom sistematičnega pouka pravim pojmovanjem socializma in usposobiti jih za gospodarski in politični razredni boj.

3. Sredstva.

- 1) Zveza snuje skupine (klube, izobraževalne, politične i. t. d.).
- 2) Prireja shode in predavanja.
- 3) Izdaja časnike, letake, knjige, brošure i. t. d.
- 4) V ta namen služijo zvezini mesečni doneski članov, čisti prebitek zabav, prostovoljni prispevki i. t. d.

4. Članstvo in prispevki.

1) Član zveze je lahko vsaka oseba moškega ali ženskega spola, ako je izpolnila 18. leto in priznava socialistična načela in program Soc. stranke v Zed. državah.

2) Vsak član plača 25c pristopnine in vsak mesec 25c rednih mesečnih prispevkov v blagajno skupine. Pristopnina ostane v blagajni skupine, kjer ne določajo drugače pravila okrajne organizacije.

3) Krajevne skupine lahko razpišejo po potrebi posebne doneske.

5. Krajevna organizacija.

- 1) Krajevna organizacija (skupina) se lahko ustanovi povsod, kjer je vsaj pet se ne v J. S. Z. organiziranih sodrugov ali sodružic.
- 2) Za posebne namene se lahko v skupinah osnujejo odseki.
- 3) Skupine opravljajo svoje delo na članskih sejah, prireajo društvene in javne shode, predavanja i. t. d., urejajo knjižnice, čitalnice in druge izobraževalne naprave.

6. Glavni odbor.

1) Vse zunanje in notranje zadeve Jugoslovanske Socialistične zveze v Ameriki vodi gl. odbor

ki ima svoj sedež v Chicagi, Ill.

2) Gl. odbor sestoji iz članov, katere izvolijo narodnostne organizacije in sicer za vsakih 250 aktivnih članov po enega odbornika.

3) Kandidate za gl. odbor imenujejo chicaške organizacije na podlagi tajniškega poročila o aktivnih članih.

4) Volitev za gl. odbor se vrši s splošnim glasovanjem vsako leto meseca februarja.

5) Volitve morajo biti končane v šestih tednih odkar so se razposlale glasovnice.

6) Po razglašenem rezultatu se odbor snide in konstituira. Imenuje gl. tajnika, in zapisnikarje, predsednika pa voli od seje do seje.

7) V nadzorni odbor voli vsaka narodnostna organizacija enega člana iz Chicage ali bližnje okolice do prihodnjega zbora.

8) Nadzorni odbor se konstituira takoj po volitvi. O svojem delu poroča prihodnjemu zboru, vsako četrtletje pa preišče finančno stanje zveze in poroča o tem gl. odboru.

7. Gl. tajnik.

7) Gl. tajnik vodi korespondenco s klubi, državnimi tajniki in tajnikom skupne stranke; dalje vodi finančne knjige, izdaja vsake tri mesece račun o stanju blagajne in pregled o stanju krajevnih skupin.

2) Gl. tajnik je obenem glavni blagajnik in mora nalagati denar na banko, katero določi gl. odbor. Za svoje delo položi poročilo, če ga določi gl. odbor na seji.

3) Gl. tajnika lahko odstavi gl. odbor vsak čas, če so zato tehtni vzroki. Tajnik pa lahko zahteva razsodišče, kakršno določa §13. (Konec prih.)

NAŠA KNJIŽNICA.

Chicago, Ill.

Tukajšnje Slovence bi rad malo opozoril na knjižnico socialističnega kluba št. 1 J. S. Z., o kateri menda mnogo rojakov nič ne ve. Knjižnica obstoji že nekoliko let, ali tukajšnji Slovenci se prav malo zanimajo zanjo. Ne vem, kje je pravi vzrok. Nekateri se izgovarjajo, da nimajo časa, drugi se pa menda boje, da si nakopljejo smrten greh, od katerega jih ne more odvezati niti župnik ehicaški, če čitajo knjigo, ki je last socialističnega kluba.

Naj bo že vzrok kakršenkoli; na vsak način je obžalovanja vredno, da naši rojaki tako malo čitajo in zaostajajo v izobrazbi. Ne obračam se do onih, ki obračajo svoje poglede nazaj v blažene čase srednjega veka in modrujejo, da bi se zasturpili s knjigami. Ampak o nim, ki radi čitajo poučne in zabavne knjige, vedoči da si s tem koristijo, naznanjam, da nam je J. D. T. D. darovala precejšnje število knjig in brošur, tako da imamo zdaj s svojim prejšnjimi knjigami prav znatno knjižnico. Knjige se izposojujejo proti nizki mesečnini na dom. Upam, da se jih bodo ehikaški Slovenci v obilnejši meri posluževali.

Obenem prosim tiste sodruge, ki so si izposodili knjige in jih še niso vrnili, da to pravočasno store. Frank Aleš, knjižničar.

USTAVEN ZAKON.

Premogarski baroni v Ohio so trdili, da državni Anti Sreen zakon ni ustaven. Zakon predpisuje izplačevanje rudarjev po teži premoga, preden je presejan. Zvezno distriktno sodišče za severno Ohio ni ustreglo baronom. Izreklo je, da je zakon ustaven. Šli so pred višje zvezno sodišče. To je zdaj potrdilo sodbo. Zakon je ustaven. Premogarski baroni so trdili, da je ta zakon povzročil stavko. Ali se bodo zdaj vdali?

STAVKA V OHIO.

Vladna komisija, ki je bila imenovana, da poizkusi doseči spravo med podjetniki in rudarji v Ohio, je dovršila svoje delo in predložila svoje poročilo predsedniku Wilsonu. O vsebini tega poročila ni javnost ničesar izvedela. Departmentni uradniki pa imajo malo nade, da se doseže uspeh. Stavka v vzhodnem Ohio trajala od aprila 1. l. Prizadetih je 15.000 rudarjev.

Prvi kristjani so bili komunisti. Kako jih morejo sedanji kapitalistični kristjani slaviti?

LISTU V PODPORO.

Društvo "Narodni Vitezi" št. 39 S. N. P. J., Chicagi, Ill., \$1.00. — Čep pri Fišarju v Chicagi 15c — Jos. Hrovat 15c. Val. Maker 35c. John Schaffeneger 25c. John Raunig 15c. Mohor Strunibelj 25c. Charles Pogorelec 50c. Vsi v Pueblo, Colo. — Martin Judnich, Mesha, Minn. 50c — Lukas Zupančič, Roundup, Mont. 25c — Filip Tometu 25c, Anton Starčević 15c, Vinko Franz 10c, Andra Kordič 20c, Filip Brozovič 10c, Andrej Paver 10c, Anton Ozanin 10c, Ivan Panko 10c, Matt Dragun 5c, Ivan Boje 10c, Matt Ozanič 10c, Juro Franciskovič 10c, Ivan Dražič 10c, Josip Franciskovič 5c, Jos. Bujan 25c, društvo "Sokol" št. 11 S. N. P. J. \$1.50. Vsi v Roslyn, Wash.

Skupaj \$6.90
Zadnjič izkazano \$211.61
Vsega do danes \$218.51

LAKOTA!

Položaj, ki ga ustvarja vojna v Avstriji, postaja veliko bolj kritičen, nego bi mogel misliti človek, ki čita od vlade cenzurirane spise tako, kakor so natisnjeni, ne da bi primerno pogledal med vrstice. Ali polagoma že pogleda iz kakšnega kpta utajevani strah, ki potrjuje, kar smo že davno pisali: Vojna ne ubija le vojakov na bojiščih, temveč žuga z najhujšim tudi civilnemu prebivalstvu, seveda v prvi vrsti siromašnemu. Žuga mu lakota!

Polagoma prihaja na dan priznanje, da nima Avstrija dovolj živil za svoje prebivalstvo, in če ne bo vojna dokaj pred žetvijo končana, se lahko zgodi najhujše — da dobesedno ne bo hrane za ljudi!

Iz sledečega sestavka, ki kroži po avstrijskih listih in ki je očitno narekovan od vlade, je to popolnoma jasno razvidno. Članek se glasi:

"Vsi dobri nasveti in mnogi ter predpisi nam še niso za gotovili zadostne množine živil, s katerimi bi učkali prihodnje žetve. Stalni gospodarski odsek za obrt, trgovino in industrijo je sklenil vladi predložiti več tozadevnih predlogov, ki hočejo vsi to doseči, da se bolj varčuje z živili. Predlogi so bistveno sledeči:

Dosedanje razmerje glede mešanja moka naj se izpremeni v tem zmislu, da se bodo odstotki pšenice zmanjšali, odstotki dodatkov pa zvišali.

Kjer dajejo gospodarji svojim poslom kot deputat čisto krušno žito, naj posli znanprej dobivajo krušno in dodatno žito zmešano po predpisih.

Mlini, ki meljejo za plačilo, naj oddajajo kakor trgovski mlini moko po predpisih zmešano.

Da se prilhrani ječmen, naj se v sporazumu z Ogrsko varenje piva — morda z določitvijo kontingenta — omeji.

Najboljša bela moka se zasebnim strankam ne sme prodajati. Stara turščica, ki se dobi v obratih še neprodana, se ne sme, po-

kraiti, ampak naj se jo da zmleti. Treba je uvoziti kolikor mogoče mnogo nove turščice in jo umetno posušiti, da se kmalu lahko da v mlin. V ta namen se porabijo sušilnice po pivovarnah in tovarnah sladu in droži.

Najvišje cene v posameznih konsumnih okrajih Avstrije naj se spravijo v pravo razmerje z ogrskimi maksimalnimi cenami, da se tako lahko omogoči dovoz v dotične kraje.

Trgovina z žitom in moko je po sedanjih predpisih popolnoma onemogočena. Naj se iznova odpre za določitvijo percentualne ali pavšalne provizije.

Ker se v velikem obsegu ne izvršujejo ali pa zanemarjajo predpisi o najvišjih cenah, mletju in mešanju, naj se proti temu strogo postopa, s tem, da se tudi za Galicijo določijo najvišje cene in se vsa stvar strogo nadzira in posebno strogo pazi na prisilne zapiske o nakupu, mešanju in prodaji pri mlinih in pekih.

Za slučaj, da se vladi posreči zagotoviti brezpogojno zadostno množino ogrske moka, naj se pod pokroviteljstvom avstrijske vlade ustanovi žitna nakupovalna družba, ki bi imela krajevno in časovno razdeljevati žito.

Vlada naj potom županstev pozove ljudstvo k največji varčnosti in razsipanje s krušnim žitom proglasi za zločin nad splošnostjo. Obenem naj za slučaj, da bi tak oklie nič ne izdal, takoj zagrozi in pripravi izdatne prisilne odredbe.

Ogrska ima precej moka, mi pa je kljub visokim cenam od tam ne dobimo, ker se prevozna sredstva silno slaba. Zato naj se takoj poskrbi za zadostno število pokritih vagonov za prevoz ogrskega žita, turščice in moka; vagoni naj dobe posebne znake in naj se rabijo samo za te prevoze; poskrbi naj se, da bodo tudi pristojne ogrske oblasti te transporte točno izvrševale. Ker je vsled milega vremena sedaj tudi voznja po Donavi mogoča, tedaj naj se tudi ta pot, kolikor se le da porabi za te prevoze."

Zločin, ki ga je Avstrija storila, ko je napovedala vojno, postaja še le s tem jasen v vsej svoji velikosti. Država nima dovolj hrane za svoje prebivalstvo; vlada mora to vedeti; vlada mora imeti tudi toliko možganov v glavi, da ve, če bo mogoče v vojnem času nadomestiti primanjkljaj. Ker je bila Avstrija vedno odvisna od uvoza z Balkana in iz Rusije, je morala vlada toraj razumeti, kam peha ljudstvo. Kljub temu so šufi hladnokrvno povzročili to nesrečo. Le klerikalni gumpci so tako zaplankani, da v svoji zabitosti ne razumejo avstrijskega hudočinstva.

STROGI SO POSTALI!

Avstrijske deželne vlade razglašajo:

"Domobranksko ministrstvo je izvedelo, kakor je razvidno iz pred kratkim izdanega ukaza, da se osebe moštva, ki so se bile vrnile z bojišča, bez dovoljenja ne upravičeno nahajajo v domači občini pri svojih rodbinah. Da se to odpravi se je političnim podoblastim naročilo, naj zahtevajo od oseb moštva armade (domobrantsva, črnovojništva), ki se nahajajo v njihovem rajonu, naj se legitimirajo. Če se osebe, ki so na dopustu ali v službeni misiji, ne morejo izkazati z dokumenti, tedaj naj se takoj izroče bližnjemu dopolnilnemu (domobrantsko popolnilnemu) okr. poveljstvu, oziroma črnovojniškemu okr. poveljstvu. Pripominja se še v tem ukazu, da v bodoče razen enoletnih prostovoljcev ne dobe z bojišča prišle osebe moštva od četovodje navzdol nobenega dopusta več v svrhu privatne oskrbe."

Videti je, da ima vlada v Avstriji velike skrbi. Vpričo pomankanja bolnišnic bi človek mislil, da mora biti vesela, če jo ranjenci toliko razbremena, da se gredo domu zdraviti. Ampak vlada pravi: Ne!

Zakaj ne?

To je uganka, ki se tudi brez nagrade lahko reši.

Krščanska cerkev ni prinesla nič novega na svet: vsi njeni na uki se najdejo že pri filozofih, ki so živeli stoletja pred Kristusovim rojstvom.

NA PRODAJ JE

7 vezanih letnikov "Proletarca". Kje pove upr. tega lista. (1x) Advertisement.

POTREBUJEM

Slovenko v starosti od 33 do 40 let za v službo, ali pa za samostojno gospodinjstvo. Poleg kuhinjskega mora tudi razumeti na kmetijske delo.

Poštena in resno misleča ženska naj se obrne za natančna pojasnila in naslov na upravništvo Proletarca, 4008 W. 31st St., Chicagi, Ill.

BESEDE UČENJAKA.

Prof. Duclaux, naslednik Pasteurjev in vodja njegovih laboratorijev v Parizu, rekel je, da zamore po natančnih preiskunjah z gotovostjo izjaviti, da je vino od velike vrednosti ne samo z ozirom na alkohol, ki ga vsebuje, ampak zaradi njegovih mnogih redilnih snovi. Iz teh vzrokov bilo je vino izbrano kot temeljna snov dobro žanega izdelka, Trinerjevega ameriškega zdravilnega grenkega vina. To vino je od izdelovalca samega osebo izbrano in je izobren pridelek Kalifornije. S tem vinom so zdravilna zelišča priznane vrednosti združena v zelo dobro sredstvo za navadne bolezni želodeca in čreves, osobito za zapoko in njene posledice, za želodčni katar, zgubo slasti. Cena \$1.00. V lekarnah. Jos. Triner, izdelovalec, 1333-1339 S. Ashland Ave., Chicagi, Ill.

Okorelost vratu se zamore ozdraviti s Trinerjevim linimentom.

Bolečine v mišicah navadno hitro zginejo pri rabji tega sredstva. Cena Trinerjevega linimenta je 25 in 50c., po pošti 35 in 65c.

"Drugi in tretji zvezek"

imenika padlih, ranjenih in vjetih naših rojakov v sedanji evropski vojski.

Sestavljen po izvornih poročilih vojnega ministrstva z ozirom na tretje zborni poveljništvo (corps) pri katerem službujejo izključno skoraj sami Slovenci. Tu so navedeni vojniki ljubljanskega, spodnje-štajerskega, spodnje-koroškega, tržaškega i. t. d. pešpolka; naših lovskih bataljonov, dragonskega in domobrantskih polkov; Slovenci drugih oddelkov in vojne mornarice, skupno nad 4000 imen. Vkupno je do zdaj navedenih nad 5000 ponesrečenec v vojski. Pri nekaterih vjetih je navedeno, kje se nahajajo v vjetništvu a pri nekaterih padlih naveden je celo grob, kjer so pokopani.

Cena za 2. in 3. zvezek je 35 centov, za vse tri do zdaj izšle zvezke, ki obsegajo 200 strani, pa samo 50 centov. Naročila in denar pošljite na:

FELIX M. DOLINAR
45 Vesey St., Dep. P. New York.
Kdo želi razprodati imenike, naj piše po pogoje. (Advertisement).

"Ako si nameravate naročiti grafon, ali importirane slovenske grafonske plošče, obrnite se name. Imam v zalogi tudi ure, verižice, prstane in sploh vsakovrstne zlatino in srebrnino.

A. J. Terbovec, Box 25, Denver, Colo."

CHAS. J. OCASEK, M. D.

PRIZNANO DOBRI ZDRAVNIK
NA ZAPADNI STRANI CHICAGE.

Dasiravno že star zdravnik, vendar se do sedaj še ni nikdar posluževal oglasov. Kdor je bolan naj se zaupno obrne do njega. Kadar ste bolani, ne hodite k raznim zdravniškim mazatečim; edinole zdravnik, kateri je več svojega poklica, more ozdraviti bolnika!

URADNE URE
8 do 10 dopoldan, in od 1 do 3 popoldan
Pridite na naslov:
1500 So. Crawford Ave.
Telefon Lawndale 3133

POZORI SLOVENCIM! POZORI!

SALOON
s modernim kegljščen
Bivši Martin Potokar place
Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pižnce ter unijske smokde. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno. — Postrežba točna in izborna. — Vsem Slovincem in drugim Slovanom se topla priporočata

JAZBEC & OMAHEN
1625 S. Racine Ave., Chicagi, Ill

Pazite na ta ovitek!

Ničvredne ponaredbe slavnega Pain-Expeller-ja dobitte čisto, ako niste pazni. Pazite na sidro in ime Richter 25c in 50c pri vsch dobrih lekarnarjih.

F. Ad. Richter & Co.
74-80 Washington St.
NEW YORK, N. Y.

ANTON MLADIČ
moderna gostilna.
Toči pilsensko pivo in vina.
Kegljišče. Tel. Canal 4134
2348 Blue Island Ave.
Chicago, Ill.

CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa za vsah sodiščih.
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
St. sobe 1009
133 W. WASHINGTON STREET.
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranečelnik.
Zdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravlila. 1924 Blue Island Ave., Chicagi. Ureduje od 1 do 3 pop.; od 7 do 9 večer. Izven Chicage živeti bolniki naj pišejo slovensko.

BELL PHONE 1318 J FISK
MATIJA SKENDER
SLOVENSKI JAVNI NOTAR
ZA AMERIKO IN STARI KRAJ
5227 Butler St. Pittsburgh, P a

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pižac.
1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1406

LOUIS RABSEL
moderno urejen salon
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS
Telefon 1199

J. A. FISCHER
Buffet
Ima na raspolago vsakovrstno pivo, vino, smokde, i. t. d.
Izvrstni prostor za okrepčilo.
3700 W. 20th St., Chicagi, Ill
Tel. Lawndale 1761

Socialistične slike in karte.

"Piramida kapitalizma", s slovenskim, hrvatskim in angleškim napisom.

"Drevo vsega hudega" s slovenskim napisom.

"Zadnji štrajk" s hrvatskim napisom.

"Prohibition Dope" z angleškim napisom.

Cene slikam so 1 komad 15c; 1 tucet \$1; 100 komadov \$7.00. Cene kartam: 1 komad 2c! 1 tucet 15c, 100 komadov 70c.

Poštnino plačamo mi za vse kraje sveta.

INTERNATIONAL PUB. CO.
1311 E. 6th St.,
Cleveland, Ohio.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.
Ureduje od 12 A. M. — 3 P. M. in od 8 — 10 P. M. V sredo in nedeljo večer neuraduje.
Tel. Canal 476.
1801 So. Ashland ave.
Tel. residence: Lawndale 8996.

Važno uprašanje!
DO mi opravi?
najbolje in najceneje

Konzularne, atarokrajске, sodnijske, vojaške, JAVNI NOTAR, Kaker
207 Hanover St.
Milwaukee, Wis.

POZOR!

Dotične, kateri so naročili

"Družinske koledarje"

in še ne plačali, uljudno prosimo, da prej ko mogoče pošljejo denar, da mi potem uredimo račune in plačamo tiskarno.

NA SMRT OBSOJEN.

Proklete pocieni je zdaj v Avstriji življenje! Poročali smo, da so postavili učitelja Josipa Rizzattija pred vojno sodišče, ker je nekaterim vojnim obveznikom pomagal, da so prišli čez italijansko mejo. Kakor zdaj javlja klerikalni "Gazzettino Popolare" v Gorici je bil Rizzatti zato obsojen na smrt.

Pomilostili so ga naposled na deset let težke ječe. Tudi to je menda dovolj.

VSEGA BO ZMANJKALO.

V ljubljanskih listih čitamo: "Dovoz riža je popolnoma onemogočen. Do vojne smo dobivali v Avstrijo riž čez morje iz Indije, dalje iz Italije in iz Nizozemske. Sedaj je to nemogoče, zakaj promet čez morje je ustavljen, Italija je izvoz riža prepovedala, iz Nizozemske pa ga tudi ne moremo dobivati, ker je Nemčija prepovedala prevažati riž čez njeno ozemlje. Leta 1913. smo uvozili v Avstrijo le po kopnem za 3 milijone kron riža. Sedaj velja 100 kilogramov riža kakih 100 K. in se je torej cena tega važnega in priljubljenega živila od začetka vojne povečala za kakih 100 odstotkov."

Zita je premalo v Avstriji, krompirja primanjkuje, mesa ni dosti. Zdjaj prihaja še pomanjkanje riža. Francjožef ne bo stradal; Burian, Stuergh, Tisza in vsa ta banda tudi ne. Kako se bo preživelo ljudstvo, je pa v teh razmerah drugo vprašanje. Ali zdi se, da ne dela avstrijskim mogotcem prevelikih preglavic.

OBUTALA IZ ČASOPISOV.

Štajerski dež. šolski svet je doposlal šolskim vodstvom razglas naučnega ministra in naročil, naj v vseh ljudskih in meščanskih šolah, v vadnicah in učiteljskih učeh izdelovata otroke papirnatih podplate in papirne nogavice. Papirni podplati se izdelujejo tako, da se sešijejo štiri papirni časopisja brez vozlov, nogavice se napravi iz takozvanega Billroth papirja. Pokrivala so že prej začeli delati iz starih časopisov. Kmalu upamo, da bomo tudi kaj čitali o papirnatih hlačah in suknjah. Predvsem pa imajo v ljubi Avstriji poglavitni gospodje menda papirnatih možgane.

ŠE BO ČRNE VOJSKE!

"Slov. Narod" piše: Kakor iz vemo, se bodo koncem februarja vršila nova pregledovanja črnovojniki. K tem bodo morali priti črnovojniški obvezanci rojstnega letnika 1897, ki še do zdaj niso služili ali pa ki so bili superarbitrirani, nadalje črnovojniški obvezanci rojstnih letnikov 1895 in 1896 in oni črnovojniški obvezanci rojstnih letnikov 1878, 1879, 1880 in 1881, ki so dobili avstrijsko ali ogrsko državljanstvo šele po 31. decembru onega leta, v katerem so dopolnili 33. leto svoje starosti in ki prej niso bili podvrženi vojni dolžnosti v monarhiji.

Da, da, naposled pojdejo vendar še na pokopališča gledat, če ne bi bilo mogoče tam asertirati koga, ki ga je Smrt superarbitrirala.

POMOČ IZ NEES.

Po naročilu ljubljanskega škofa je vodstvo romarske cerkve na Brezjah poslalo vse berglje (20) Rdečemu križu v Ljubljano za ranjene vojake.

Imenitno! Ali zakaj se ne skrajša ta proces? Če Brezje tako zanesljivo pomagajo, bi bilo bolj enostavno poslati ranjene na Brezje kot pa berglje v Ljubljano. Svete podobe, relikvije, svetinji-

ce, lurska voda, vse je čudotvorno. Zakaj se ne izkaže čudotvorna moč sedaj, ko bi bilo najbolj potrebno?

Drobne vesti.

Transport ranjencev. 2. jan. ob 12. in 36 minut opoldne je dospel v Ljubljano poseben vlak z ranjenci s severnega bojišča. Bilo jih je 510, med njimi 18 težko ranjenih. Bili so v karanteni v Debreczinu. Odpravilo je ranjence prostovoljno gasilno in reševalno društvo ljubljansko z znano točnostjo na 36 vozovih. Izmed ranjencev je odšlo 118 v garažijsko bolnico, drugi ostali pa v belgijsko vojašnico v izolirni paviljon.

Črne koze. Uradno razglašajo: Na Dunaju se je prigodilo od konca oktobra do 31. decembra 1914. 97 slučajev črnih koz in sicer 7 slučajev pri vojaki, ki so se vrnili z južnega bojišča, 90 slučajev pa med civilnim prebivalstvom. Tudi v Eisenerzu na gornjem Štajerskem se je prigodil 1 slučaj. Na Dunaj so se torej zanesle koze z bojišča. Ker varuje samo pravočasno cepljenje zanesljivo proti črnim kozam, naj bi si dal vsakdo, ki ni imel tekom zadnjih 6 let stavljenih koz, z ozirom na sedanjno zvišano nevarnost te bolezni v svojem interesu in v interesu splošnosti, zopet cepiti koze.

Uboj. Pri Sv. Barbari v Hatozah je ubil čevljar Štumberger čevljarja Ivana Podhostnika. Razbil mu je s kladivom lobanjo. Prepir je nastal zaradi četrtinke žganja, ki ga je Podhostnik Štumbergerju vzel in izpil.

Vlom v planinsko kočjo. Nedavno so neznanec vlomili v kočjo gornjegradskega škofijskega okrbništva na Travniku pri Ljubnem v Savinski dolini. Razbili so šipe ter odnesli vse, kar so mogli, kuhinjsko posodo, perilo itd. Škoda je čez sto kron. Orožniki zasledujejo vlomilce.

Strah cerkvenih nabiralnikov. Matija Mladenčič, 30 let star, iz Kastve, delavec brez stalnega bivališča, je kot prisiljenec dne 2. septembra m. l. iz ljubljanske prisilne delavnice pobegnil; klatil se je po gozdovih in po hišah berščil. Če se na je nudila prilika, je udiral v cerkve in kapelice in praznil nabiralnike, zlasti v kamniškem okraju. Obiskal je pa tudi pastirske planinske kočje. Tako je na Kamniškem Sedlu vzel pastirju Francetu Plahutniku iz kočje 2 kg slanine in kruha, pastirju Alojziju Burji pa suknjo, 2 kg slanine, kruha in sira. Od Kamniškega Sedla ga je vodila pot na Koroško; tam je železniškemu delavcu iz zaprte kočje izmaknil hlače, žepno uro z verižico in nekaj kruha. Kmalu po tej tatvini je bil zasačen. Ker pa je bil že petkrat kaznovan, je obsojen na tri leta težke ječe.

Hranilna knjižica ga je izdala. Maks Rozman, 19 let star, pekovski pomočnik iz Ljubljane, je kljub svoji mladosti tujemu imetju zelo nevaren. Ko je meseca oktobra l. 1913. prestal enoletno ječo, se je podal v Trst, kjer se je seznanil s slabomnim, a zelo nevarnim tatom Florijanom Vrhuncem. Lani meseca avgusta sta prišla v Kranj. Kradla sta v Jami pri Kranju, v Podbrezju, v

Bitnjah in v Nomeni. V Ljubljani sta mimogrede ukradla nekemu posojilniškemu uradniku 100 K vredno kolo. V Nomeni je vzel Rozman iz hiše Jožefa Kogoj hranilno knjižico, na kateri je bilo 4453 K 31 vin, misleč, da je kak notes. Ko je pa zunaj vasi knjižico natančneje pogledal, jo je vrzel proč. To ju je izdalo. Ravno pred nameravanim odhodom z vlakom so ju aretirali. Vrhunca zaradi slabomnosti niso mogli obsojiti, Rozmana je pa sodišče obsodilo na poldrugo leto težke ječe.

Ne more brez tatvine živeti. Marta Zupančič, 19 let stara služkinja, pristojna v Kanderšah, je tatvini podvržena; dekle je bilo zaradi tega že opetovano kaznovano. Nekaj dni potem, ko je bila prišla iz zapora, se je zglasila v zavodu Sv. Marte, kjer je ostala pet dni. Policija je dognala, da je sedemim dekletom izmaknila obleko in nekaj gotovine v skupni vrednosti 110 K. Obsojena je bila na 14 mesecev težke ječe.

Velike izgube. Ljubljanski listi poročajo, da je bil okoli Božiča 17. pešpolk zopet 16 dni neprestano v boju. Imel je mnogo izgub. Čez 5000 izseljencev iz Galicije in nekoliko sto Dalmatincev je sedaj na Krajskem.

Ljubljanska tlakarina odpravljena. Z velikim zadovoljstvom je izvedela ljubljanska okolica, pa tudi večina ljubljanskega prebivalstva, da se od novega leta naprej na ljubljanskih mitnicah ne sme več pobirati takozvana tlakarina. Poprej se je pobiralo od vsake vprežene živali po 8 vin., od vsake gnaue živine pa po 4 vin. Ta pravica mestne občine je veljala samo do 31. grudnia 1914. Prošnja mestne občine za podaljšanje te pravice je bila od vlade odklonjena iz tega vzroka, ker ima po novem cestnem zakonu to pravico samo deželni zbor, pa tudi ne sam, ampak treba bi bilo od cesarja potrjenega deželnega zakona. Prošnja mestne občine, da bi namesto deželnega zbora kar deželni odbor to podaljšanje sklenil, je deželni odbor odklonil, ker ni opravičen sklepiti deželnih zakonov ali sklepov, ki pristojajo deželnemu zboru, najmanj v zadevi, kjer gre za važne narodnogospodarske koristi okoliščanskih kmečkih občin in velikega dela ljubljanskega prebivalstva. Odslej je vožnja v Ljubljano in iz Ljubljane po vseh cestah prosta; odpravljena je starovetna, nadležna prometna ovira. — Na mitnicah se sme pobirati le še užitnina.

Tudi nam se zdi prav, da je tlakarina odpravljena. In prepričani smo tudi, da deželni odbor ne bi smel nikoli sklepati, kar je pridržano deželnemu zboru. Če bi se bil le Kranjski deželni odbor vedno držal tega! Ali če je šlo za korist klerikalizma, so bile Sušteršičevemu deželnemu odboru postale deveta briga.

Nesreča. V hiši št. 29 na via Siana v Pulju je ponoči počila plinova cev. Uhajajoči plin je do smrti zastrupil hišnega gospodarja Franca Dallarja, ki so ga našli že mrtvega, njegovo ženo močno omamili, da je bila že v globoki nezavesti, 5- in 3letna sinčka sta pa bila še precej sveža. Razen gospodarjeve družine je bilo v hiši še deset drugih oseb, ki so jih morali prepeljati v bolnišnico.

KAKO SI PRIDOBITE ČASOPIS BREZPLAČNO.

Izdelovalci dobro znane trvdke ZIRA & NEBO cigaret dajejo priložnost vsem čitateljem našega lista, v katerem se nahaja oglas imenovane trvdke da si potom kadenja Zira ali Nebo cigaretelnov, dosežete če odrezete oglas namreč samo sliko katera predstavlja razvoj cigaretov, ker je ista v vsaki številki, ter priklopite k prvi strani škatulje, bodisi eni ali drugi vrsti imenovanih cigaret. Vrednost istega je pol centa v gotovini. Tiket katerega dobite pri prodajalcu je vreden tudi pol centa, o-rej če odrezete škatuljo iz časopisa, prvo stran škatulje v kateri kupite cigarete, ter tiket katerega dobite v prodajalni, vse to je vredno le katerega lahko dobite v gotovini, ali pa če si hočete naročiti imenična darila katera so popisana na zadnji strani tiketa katerega dobite pri kupovanju Zira ali Nebo cigaretov.

Izrezana slika ter prednja stran škatulje imata vrednost enega tiketa, vsak tiket je pa vreden 1/2c v gotovini.

To je najimnitnejša ponudba P. Lorillard družbe, kar jih je bilo svoječasno, ter upati je da bodo vsi kadilci pripravljivi takoj kupovati imenovane cigarete, ker s tem si lahko pridobijo list popolnoma brezplačno. Kupite jih povsod, ali pa pišite na P. Lorillard Co., New York, N. Y.

MODERNA KNIGOVEZNICA.

Okusno, hitro in trpežno delo za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba. BRATJE HOLAN, 1633 Blue Island Ave., Chicago, Ill. (Adver.)

FARMARSKA KOLONIJA ZA TUJERODNE NASELNIKE.

Zemljišča v Arkansasu in Louisiani nudijo ugodno priliko ljudem, ki mislijo pričeti s kmetijo. Dve žetvi v letu; dolga sezona za rast pridelkov, prijazno podnebje. Ta zemlja se prodaja po \$12, do \$15 aker, nekaj plačate takoj, drugo pa na lahke pokoje. Pišite še danes na L. M. Allen, P. T. M., Rock Island Lines, Room 718, La Salle Station, Chicago, Ill. (Advertisement.)

NAZNANILO!

S tem naznanjam vsem cenjenim rojakom s katerimi sem že v kupčijski in pismeni zvezi kakor tudi vsem ostalim rojakom ki se zanimajo za farme, da sem pisarno iz naše slovenske farmarske naselbine v Wausauke, Wis. začasno sem v Chicago v glavni urad preselil, tako da zamorem rojakom v vseh ozirih točneje postreči in jim na roke iti že tu v Chicagu predno se naselijo oziroma farme kupovati kamor jih sam osebno spremim in gledam da so pošteno in povoljno postreženi.

Zahvaljujoč se za dosedanje naklonjenost in priporočajoč se še v nadalje se beležim

S poštovanjem
A. Mantel.

Moj sedanji naslov je naveden na 5. strani tega lista.

James F. Stepina, predsednik.
Adolph J. Krassa, blagajnik.
Christian R. Walleck, I. podpreds.
Emanuel Beranek, II. podpreds.

GLAVNICA IN PREBITEK
\$500,000.00

AMERICAN STATE BANK

1825—27 Blue Island Ave., blizo 18-ste ulice.

PREJEMA ULOGE
Na hranilne uloge daje 3% obresti. Na čekovni račun daje najpovolnejšo postrežbo.

POŠILJAMO V DOMOVINO KRON 100 ZA \$17.50
in jamčimo, da se denar ne izgubi, temveč se vam povrne, ako bi se ne izplačal.

DAJEMO POSOJILA
s povoljno nizko ceno na poslopja v Chicagu. Ako imate stavbišča (lote) vam pomagamo zgraditi hišna poslopja in to na mesečno odplačevanje, mesto da plačujete stanarino, plačujete svoj dom.

SPREJEMAMO TIRJATVE DENARJA V STARI DOMOVINI
Ako imate denar v stari domovini in ga želite dobite sem, tedaj se obrnite do nas.

SLOVENSKO-HRVATSKI ODDELEK
dati Vam hoče vsa pojasnila, ki jih potrebujete. Glavni zastopnik je M. V. Squarey.

Pošiljamo denar v staro domovino cenejše—kod kedaj poprej!!!

Sedanji čas pošiljamo denar po sledečih cenah:

10 kron za \$ 2.05	300 kron za \$ 58.95
20 kron za \$ 4.05	350 kron za \$ 68.85
50 kron za \$ 9.95	400 kron za \$ 78.50
100 kron za \$19.65	450 kron za \$ 88.45
200 kron za \$39.25	500 kron za \$ 98.00
250 kron za \$49.20	1000 kron za \$196.00

Hitite poslati sedaj! Izrabite ugodno priliko! Za denar jamčimo!

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. — "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

5 pristnih piječ, Kranjski Brinjevec, Silvovic, Tropinovec, Grenko Vino in in to so: Highlife Bitters. Moja trvdka je prva in edina slovenska samostojna v Ameriki, ki importira žgane pijače naravnost iz Kranjskega. Naročite si poskusni zaboj, koliko steklenic in katere pijače hočete, samo da bo eden zaboj, 12 steklenic. Moje cene so nižje nego kjerkoli drugje, ker mi ni treba plačevati dražih agentov. Prodajam samo na debelo. Pišite po cenik.

A. HORWAT,
600 N. Chicago, St., Joliet, Ill.

ŠTEDENJE.

Dozdeva se nepotrebno, priporočati narodu, naj si hrani svoj največji zaklad—zdravje—ki se ne da zopet tako lahko pridobiti, ako je enkrat izgubljeno. In vendar vidimo pred nami nevrjetno nevarnost, kakor če bi narod vabil bolezen in smrt v svoja telesa. Hranite si svoje zdravje bolj kot svoje dolarje. Mi nudimo onim, ki so izgubili svoje dobro zdravje in ga žele zopet nazaj pridobiti

Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino

To naravno zdravilo, obstoječe iz čistega rdečega vina in zdravilnih zelišč ima šestkrat zelo hiter in dober učinek, ako se ga redno uživa pri

okorelih jetrih, zapeki, zgubi slasti, nenadni slabosti, bolečinah v čevih, krčih, želodčnem kataru,

in pri vseh boleznih, kjer je treba hitro izlaščanje telesa, ne da bi se ga oslabilo. To sredstvo ojača sestav ter ga usposoblja, da deluje brez prenehanja. V boleznih želodca, jeter in droba deluje dobro.

V LEKARNAH
JOS. TRINER
izdelujoči kemik

1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.

Trinerjev liniment imejte vedno pri roki. Mogoče, da ga ne rabite danes, zelo dobro vam bo ustregel jutri pri olajšenju bolečin v mišicah ali sklepih. Cena 25c in 50c, po pošti 35c in 60c.

ZIRA
Plain-End
CIGARETTES
10 for 5 Cents

Nijon za gotovino v vsakem zavitku!

VSE ZIRA kupone se lahko izmenja za gotovino ali vrednostne predmete
Cigareta, ki vas bo zadovoljila

Izgotovljena, da zadosti okusu Slovencev
Poskusite eno in nikdar ne boste kadili drugih, ako želite cigareto brez ustnika.
Naprodaj pri vseh prodajalcih.

P-LORILLARD COMPANY
New York City